

Περί της Περεγρίνου τελευτής

Ingeleid, becommentarieerd en vertaald door drs. J.H.van Hal.

© *drs. J.H. van Hal 2016*

Inhoud

Inleiding.	9
Het levenseinde van Peregrinos	12
1. Peregrinos en zijn opmerkelijke daad.	15
2 Loukianos als getuige.....	17
3 Loukianos begint zijn vertelling.	19
4 Proteus een ijdeltuit?	21
5 Aankondiging van de zelfverbranding van Peregrinos.	23
6 Theagenes is ontroostbaar.	25
7 Peregrinos' plan anders beschouwd.	27
8 Een getuige van het doen en laten van Peregrinos.....	27

9 Wangedrag van de jonge Peregrinos	29
10 Peregrinos heeft zijn vader vermoord.	31
11 Peregrinos door de Christenen geëerd.	33
12 Peregrinos in het gevang.....	35
13 Peregrinos wordt rijk.....	37
14 De gouverneur laat Peregrinos vrij.	41
15 Peregrinos voor het gerecht.....	43
16 Peregrinos vestoten door de Christenen.	47
17 Peregrinos in Egypte.....	47
18 Peregrinos uit Rome verbannen.....	49
19 Peregrinos aan de dood ontsnapt.	53
20 Peregrinos kondigt zijn zelfverbranding aan.....	55
21 Peregrinos had zich in eenzaamheid moeten verbranden.	57
22 Peregrinos' verlangen naar roem is onbegrensd.	61

23 Peregrinos en goede bedoelingen.....	63
24 Dood door verbranding voor iedereen?.....	65
25 Peregrinos had geen geldige reden voor zelfverbranding.	67
26 Wijziging van plan?	71
27 Peregrinos wordt Phoinix.	71
28 Wil Peregrinos een cultus?	73
29 De voorspelling van de Sibylla.	75
30 Bakis' voorspelling.	77
31 Loukianos verlaat het opstootje.....	81
32 Loukianos zegt Peregrinos vaarwel.	81
33 Peregrinos hangt toch aan het leven.....	83
34 Peregrinos geniet van zijn roem.....	85
35	87
36 Peregrinos springt.....	89

37 Loukianos blijft nog even kijken.	91
38 Peregrinos heeft het verdiende gekregen.	93
39 Loukianos als ooggetuige.	95
40 Fama volat.	99
41.....	99
42.....	101
43 Peregrinos toch niet zo'n cynicus.....	103
44 Peregrinos op zijn nummer gezet door een arts.....	105
45.....	107

Inleiding.

Nadat Alexander de Grote het oosten had veroverd en daar de Griekse cultuur had geïntroduceerd, o.a. door overal vrienden als koningen in staten achter te laten, was het Grieks in die contreien de internationale taal geworden. In de Romeinse tijd is dat in het oosten zeker niet veranderd. Het Latijn verspreidde zich in het westen als dé taal, maar het oosten bleef op de Griekse cultuur gericht. Sterker de Romeinse elite nam het Grieks over als de intellectuele en culturele taal bij uitstek en in de tweede eeuw na Chr. waren er zelfs keizers zoals Hadrianus, de filhelleen en Marcus Aurelius, de filosoof op de troon, door wie de positie van het Grieks versterkt werd.

Het belang en de stevige positie van het Grieks in het oosten zijn dan ook de reden, dat een Syriër als Loukianos (120-180, geboren in Samosata te Syrië) zich het Grieks heeft eigen gemaakt en dit is een understatement. Hij beheerste het Grieks beter dan wie dan ook. Het kan niet anders zijn dan dat wie het Grieks enigszins machtig is en thuis is in de Griekse litteratuur, van oordeel is, dat Loukianos niet alleen perfect Grieks schrijft maar ook overal blijkt ervan geeft thuis te zijn in de Griekse litteratuur, retoriek en filosofie. Deze kennis gebruikt hij op volstrekt persoonlijke wijze in volledig nieuwe litteratuur, waarvan een

groot deel fictief is met filosofische tintjes, gelardeerd met retorische elementen, voorzien van fijne humor en niet gespeend van een ruime fantasie. Wat je ook leest van deze litterator, niet zelden zal op zijn minst een glimlach om je lippen verschijnen.

Loukianos heeft zich in eerste instantie bekwaamd in de retoriek. Hiervoor heeft hij de hele kust van Asia afgereisd om uiteindelijk in Efesos te studeren. De stijl waarvan Loukianos zich bediende heet het Atticisme. Er waren namelijk velen, die het Attisch van de 5e en 4e eeuw voor Chr. bijzonder bewonderden (en dit terecht; denk aan grootheden als Sofokles, Euripides, Plato, Demosthenes). Deze mensen, Atticisten geheten, deden hun uiterste best dit Attisch na te volgen. Zo ook Loukianos. Denk niet, dat een kenner van de Atheense schrijvers uit de 5e en 4e eeuw v. Chr. niet het verschil tussen Loukianos en die gouden tijd ziet. Het verschil is onmiddellijk duidelijk. Op de eerste plaats zal het voor iedere specialist van het gouden tijdperk toch even wennen zijn, dat de betekenis van de woorden van Loukianos toch net iets anders is; bovendien gebruikt Loukianos toch wel andere woorden en afwijkend van het klassieke Grieks is ook de stijl. Zo gebruikt Loukianos vaak infinitivusconstructies met lidwoord, hetgeen je in de klassieke tijd minder zag.

Na zijn opleiding in de retoriek heeft Loukianos een tijdje als strafpleiter gewerkt in Antiochië (Syrië). Hij was echter zonder succes. Vervolgens trok hij rond als redenaar om zo de kost te verdienen. In die

hoedanigheid trok hij rond in Griekenland, Italië en Gallië. Hier verwierf hij niet alleen grote faam, maar ook groot vermogen.

Op een bepaald moment heeft hij een afkeer gekregen van dit lege bestaan en heeft hij zich op de filosofie geworpen. Vanaf 160 n.Chr. woonde hij in Athene, schreef als Plato dialogen met veel verwijzingen naar klassieke schrijvers.

Toch ging hij op een bepaald moment weer reizen en hield hij redevoeringen. Uiteindelijk is hij circa 180 te Alexandrië gestorven, waar hij toen een hoge functie had bij de stadhouder van Egypte.

Loukianos' werk.

Als een gymnasiast al Loukianos kent, dan is dat van de buitengewoon humoristische, enigszins filosofische dialogen der doden, of goden. Het zijn korte verhalen, waarin bepaalde aspecten van het leven of de goden nader bekeken worden en dat meestal op spottende wijze. De humor is verfrissend en doet een beetje niet-Grieks aan, zoals ook de humor van Raiman, of Najib Amhali net iets anders is dan de gebruikelijk Nederlandse humor en daarmee een verrijking is van de cultuur.

Loukianos had wel voorbeelden, die hij gebruikte: de filosoof Menippos van Gamarra, die in de 3e eeuw voor Christus leefde en satiren en parodieën schreef.

Ook bekend is het grote werk Loukios of de ezel. De jongeman Loukios uit Patras in het noordwesten van de Peloponnesos wilde graag een

metamorfose meemaken. Daarom trok hij naar Thessalië in het noorden van Griekenland, de streek der heksen. Hier raakte hij inderdaad betoverd: hij werd een ezel. Als ezel maakte hij van alles mee en het duurde lang en kostte veel moeite, voordat hij weer zijn oude gedaante kreeg. Het is een zeer vermakelijk werk, dat veel navolging kreeg o.a. in het verhaal van De gouden ezel van Apuleius.

Verder schreef Loukianos werk, dat sterk lijkt op de moderne sf. Dit werk is bijzonder de moeite waard gelezen te worden, vooral omdat het zo verrassend is. Een ieder kan ik het aanraden het in het Grieks of anders in vertaling te lezen.

Bovenal interessant is zijn autobiografische werk De droom van Loukianos of het leven van Loukianos. Op een bijzondere levendige en waarachtige wijze beschrijft Loukianos, hoe hij uiteindelijk voor zijn manier van leven gekozen heeft. Een duidelijk beeld krijg je zo van hoe blijkbaar in een familie in die tijd over de verdere opleiding van een zoon beslist werd. Duidelijk wordt ook Loukianos' kennis van mythologie en filosofie.

Het levenseinde van Peregrinos

De hoofdpersoon van *Het levenseinde van Peregrinos* is een cynische filosoof uit Parion, die bij de Olympische Spelen van 165 n.Chr. op een brandstapel sprong. Persoonlijk beschouwde Peregrinos deze

zelfverbranding als een daad van superieure filosofische standvastigheid en het ontbrak hem niet aan bewonderaars. Loukianos schildert hem af als een publiciteitsgeile ijdeltuit. Daar had hij waarschijnlijk wel gelijk in. Filosofen en met name cynici vonden het volstrekt acceptabel uit het leven te stappen, als het leven ondragelijk werd. Peregrinos echter maakt er een heel spektakel van. Hij kondigt zijn zelfdoding al op de Olympische spelen van 161 aan en voert die pas uit op de spelen van 165. Deze Peregrinos werd gekend door Aulus Gellius, die waardering voor de man had, omdat hij karaktervast was: hij leefde in een hut buiten de stad, als een echte cynicus. Gellius bezocht hem vaker. Loukianos vertelt het relaas van Peregrinos in briefvorm. Extra interessant wordt de brief door het feit dat Peregrinos deel zou hebben uitgemaakt van een christelijke gemeenschap.

Λουκιανὸς Κρονίῳ εὖ πράττειν¹.

1. Peregrinos en zijn opmerkelijke daad.

Ὁ κακοδαίμων² Περεγρίνος, ἢ ὡς αὐτὸς ἔχαιρεν ὀνομάζων ἑαυτὸν, Πρωτεύς³, αὐτὸ δὴ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ὀμηρικοῦ Πρωτέως ἔπαθεν· ἅπαντα γὰρ δόξης⁴ ἕνεκα γενόμενος καὶ μυρίας⁵ τροπὰς⁶ τραπόμενος, τὰ τελευταῖα ταῦτα⁷ καὶ πῦρ ἐγένετο· τοσούτῳ ἄρα τῷ ἔρωτι⁸ τῆς δόξης εἶχετο. καὶ νῦν ἐκεῖνος ἀπηνθράκωται⁹ σοι ὁ βέλτιστος κατὰ¹⁰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, παρ' ὅσον¹¹ ὁ μὲν κἂν¹² διαλαθεῖν¹ ἐπειράθη ἐμβαλὼν ἑαυτὸν εἰς τοὺς κρατῆρας², ὁ δὲ γεννάδας³ οὔτος, τὴν

---

¹ *vu! aan* λέγει

² κακοδαίμων rampzalig

³ Πρωτεύς Proteus, een zeegod uit de Griekse mythologie. Als zijn vader worden zowel Poseidon als Oceanus genoemd. Hij is de herder van de zeehonden van Poseidon en kan de toekomst voorspellen, hoewel hij vaak van gedaante veranderde om te voorkomen dat hem gevraagd werd om dit te doen. Hij bernaderde o.a. in vuur.

⁴ δόξα roem

⁵ μυρίοι ontelbare

⁶ τροπή verandering

⁷ τὰ τελευταῖα ταῦτα tenslotte

⁸ ἔρωσ ὁ verlangen

⁹ ἀπηνθράκω verkolen

¹⁰ κατὰ + *acc.* zoals

¹¹ παρ' ὅσον afgezien van het feit dat

¹² κἂν = καί

Loukianos wenst Kronios het beste.

1. Die rampzalige Peregrinos, of zoals hij zichzelf graag noemde, Proteus, heeft juist dat ervaren, wat ook die Proteus van Homeros heeft ervaren.

Hij is namelijk alles geworden omwille van roem en hij heeft ontelbare metamorfoses ondergaan en tenslotte is hij ook vuur geworden. Hij

was namelijk in de greep van zo'n groot verlangen naar roem. En nu is die beste kerel werkelijk verkoold, zoals Empedokles, met als verschil dat die geprobeerd heeft zelfs onopgemerkt zich in de kraters te werpen, en dat die edele borst het drukbezochtste feest

---

¹ διαλανθάνω

ontgaan

² κρατήρ

krater

³ γεννάδας

edel

πολυανθρωποτάτην τῶν Ἑλληνικῶν πανηγύρεων¹ τηρήσας², πυρὰν³ ὅτι
μεγίστην νήσας⁴ ἐνεπήδησεν ἐπὶ⁵ τοσοῦτων μαρτύρων, καὶ λόγους
τινάς ὑπὲρ τούτου εἰπὼν πρὸς τοὺς Ἑλληνας οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν
τοῦ τολμήματος⁶.

2 Loukianos als getuige.

Πολλὰ τοίνυν δοκῶ μοι ὄρᾶν σε γελῶντα ἐπὶ τῇ κορύζῃ⁷ τοῦ γέροντος,
μᾶλλον δὲ καὶ ἀκούω βοῶντος⁸ οἷά σε εἰκὸς βοᾶν, “ὦ τῆς ἀβελτερίας⁹,
ὦ τῆς δοξοκοπίας¹⁰, ὦ-” τῶν ἄλλων ἃ λέγειν εἰώθαμεν περὶ αὐτῶν. σὺ
μὲν οὖν πόρρω¹¹ ταῦτα καὶ μακρῶ ἀσφαλέστερον¹², ἐγὼ δὲ παρὰ¹³ τὸ
πῦρ αὐτὸ καὶ ἔτι πρότερον ἐν πολλῶ πλήθει¹⁴ τῶν ἀκροατῶν¹⁵ εἶπον

---

¹ πανήγυρις ἢ	feest(vergadering)
² τηρέω	afwachten
³ πυρά	brandstapel
⁴ νέω	opstapelen
⁵ ἐπί + <i>gen.</i>	bij
⁶ τόλμημα τό	waagstuk
⁷ κόρυζα ἢ	stompzinnigheid
⁸ <i>vul aan</i> : σοῦ	
⁹ ἀβελτερία	onnozelheid
¹⁰ δοξοκοπία	eerzucht
¹¹ πόρρω	ver
¹² ἀσφαλής	zeker
¹³ παρὰ + <i>acc.</i>	voorbij aan, vlak bij
¹⁴ πλήθος τό	menigte
¹⁵ ἀκροατής	toehoorder

van de Grieken heeft afgewacht en na een zo groot mogelijke vuurstapel te hebben opgericht in de aanwezigheid van zoveel getuigen daarop gesprongen is, nadat hij ook nog eens enkele woorden daarover tegen de Grieken een paar dagen voor dat waagstuk heeft gesproken.

2

Welnu ik geloof dat jij hartelijk lacht om de stompzinnigheid van die oude kerel en nog meer hoor ik je dingen roepen zoals jij die natuurlijk roept: “Wat een onnozelheid, wat een eerzucht, wat-“ dingen, die we gewoon zijn te zeggen over de anderen. Jij doet dat op grote afstand en veel veiliger, maar ik heb dat gezegd vlak bij het vuur en nog daarvoor

in een grote menigte toehoorders, terwijl sommigen zich ergerden en

αὐτά, ἐνίων¹ μὲν ἀχθομένων², ὅσοι ἐθαύμαζον τὴν ἀπόνοιαν³ τοῦ γέροντος· ἦσαν δέ τινες οἱ καὶ αὐτοὶ ἐγέλων ἐπ' αὐτῷ. ἀλλ' ὀλίγου δεῖν⁴ ὑπὸ τῶν Κυνικῶν ἐγὼ σοὶ διεσπάσθην⁵ ὥσπερ ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν κυνῶν ἢ ὁ ἀνεψιὸς⁶ αὐτοῦ ὁ Πενθεὺς ὑπὸ τῶν Μαινάδων.

3 Loukianos begint zijn vertelling.

Ἡ δὲ πᾶσα τοῦ πράγματος διασκευὴ⁷ τοιάδε ἦν. τὸν μὲν ποιητὴν οἶσθα οἷός τε ἦν καὶ ἡλικία⁸ ἐτραγώδει παρ' ὄλον τὸν βίον, ὑπὲρ⁹ τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Αἰσχύλον. ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τάχιστα εἰς τὴν Ἥλιν ἀφικόμην, διὰ τοῦ γυμνασίου ἀνίων¹⁰ ἐπήκουον ἅμα Κυνικοῦ τινος μεγάλης καὶ τραχείας τῆ φωνῆ τὰ συνήθη¹¹ ταῦτα καὶ ἐκ τριόδου¹² τὴν ἀρετὴν ἐπιβωμένον¹³ καὶ ἅπασιν ἀπαξαπλῶς¹⁴ λαιδορουμένου. εἶτα

---

¹ ἐνιοι	sommige
² ἄχθομαι	zich ergeren
³ ἀπόνοια	onverstand
⁴ ὀλίγου δεῖν	bijna
⁵ διασπάω	uiteen rukken
⁶ ἀνεψιὸς	neef
⁷ διασκευὴ	uitrusting
⁸ ἡλικίος	hoe groot, hoe klein
⁹ ὑπὲρ + acc.	meer dan
¹⁰ ἀνειμι	omhoog gaan, terugkeren
¹¹ συνήθης	gewoon
¹² ἐκ τριόδου	alledaags
¹³ ἐπιβοάομαι	te hulp roepen, aanroepen
¹⁴ ἀπαξαπλῶς	in het algemeen

wel allen, die de dwaasheid van die oude bewonderden. Er waren er echter, die ook om hem lachten, maar ik ben werkelijk bijna door die cynici uiteengerukt, precies zoals Aktaioon¹ door zijn honden of zijn neef Pentheus² door de Mainaden.

3 Heel de toedracht van de gebeurtenis was als volgt. Je weet van hem, wat voor een fantast hij was en hoe melodramatisch hij heel zijn leven deed, erger dan Sofokles en Aischulos. Zodra ik in Elis was aangekomen, hoorde ik op mijn terugweg door het gymnasium tegelijkertijd een cynicus met luide en ruwe stem die gebruikelijke dingen roepen en zoals altijd luid de deugd erbij halen en allen in het algemeen berispen.

---

¹ Aktaioon had per toeval op de jacht tegen het verbod in Afrodite naakt gezien.

Afroditie heeft hem in een hert veranderd en hij is door zijn eigen honden verscheurd.

² Pentheus de koning van Thebe bespiedde, hoewel het verboden was, de vrouwen van Thebe, hoe zij als Mainaden het Dionysosfeest vierden. Die vrouwen hebben hem onder leiding van zijn moeder buiten zinnen verscheurd.

κατέληξεν¹ αὐτῷ ἢ βοή ἐς τὸν Πρωτέα, καὶ ὡς ἂν οἶός τε ᾧ πειράσομαι σοι αὐτὰ ἐκεῖνα ἀπομνημονεύσαι² ὡς ἐλέγετο. σὺ δὲ γνωριεῖς³ δηλαδή⁴, πολλάκις αὐτοῖς παραστάς βοῶσιν.

4 Proteus een ijdeluit?

«Πρωτέα γάρ τις,» ἔφη, «κενόδοξον⁵ τολμᾷ λέγειν, ᾧ γῆ καὶ ἥλιε καὶ ποταμοὶ καὶ θάλαττα καὶ πατρῶε Ἡράκλεις-Πρωτέα τὸν ἐν Συρίᾳ δεθέντα⁶, τὸν τῆ πατρίδι⁷ ἀνέντα⁸ πεντακισχίλια τάλαντα⁹, τὸν ἀπὸ τῆς Ρωμαίων πόλεως ἐκβληθέντα, τὸν τοῦ Ἡλίου ἐπισημότερον¹⁰, τὸν αὐτῷ ἀνταγωνίσασθαι¹¹ τῷ Ὀλυμπίῳ δυνάμενον; ἀλλ' ὅτι διὰ πυρὸς ἐξάγειν τοῦ βίου διεγνώκεν¹² ἑαυτὸν, εἰς κενοδοξίαν τινὲς τοῦτο ἀναφέρουσιν¹³; οὐ γὰρ Ἡρακλῆς¹⁴ οὕτως; οὐ γὰρ Ἀσκληπιὸς¹ καὶ

---

¹ καταλήγω	eindigen
² ἀπομνημονεύω	vertellen
³ γνωρίζω	herkennen
⁴ δηλαδή	natuurlijk
⁵ κενόδοξος	ijdel, verwaand
⁶ δέω	vastbinden
⁷ πατρίς, -ιδος	vaderland
⁸ ἀνίημι	overlaten
⁹ τάλαντον	talent
¹⁰ ἐπίσημος	opvallend
¹¹ ἀνταγωνίζομαι + dat.	zich verzetten tegen
¹² διαγιγνώσκω	besluiten
¹³ ἀναφέρω εἰς	herleiden tot

¹⁴ *Herakles heeft zichzelf ook op een brandstapel verbrand.*

Zijn geschreeuw eindigde bij die Proteus en ik zal naar vermogen juist dat vertellen, zoals het verteld werd door hem. Jij zult het natuurlijk herkennen, omdat jij dikwijls bij hen, wanneer ze dat riepen, bent gaan staan.

4

Hij zei: “Durft dan iemand Proteus ijdel te noemen, o aarde en zon en rivieren en zee en schutspatroom Herakles- Proteus, die in Syria in de gevangenis is geweest, aan zijn vaderland 5000 talenten heeft overgelaten, de man die uit de stad van de Romeinen is geworpen, die opvallender dan de zon is, de man die in staat is het op te nemen tegen de Olympiër zelf? Maar dat hij besloten heeft zichzelf van het leven te beroven door vuur, leggen sommigen dat uit als ijdeluiterij? Heeft dan niet Herakles dat zo gedaan? En ook Asklepios en Dionysos met bliksem?

---

¹ Asklepios is door Zeus gedood met de bliksem, omdat hij doden weer tot leven wekte.

Διόνυσος¹ κεραυνῶ; οὐ γὰρ τὰ τελευταῖα Ἐμπεδοκλῆς εἰς τοὺς κρατῆρας;»

5 Aankondiging van de zelfverbranding van Peregrinos.

Ὦς δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Θεαγένης-τοῦτο γὰρ ὁ κεκραγῶς² ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο-ἠρόμην τινὰ τῶν παρεστώτων, «Τί βούλεται³ τὸ περὶ τοῦ πυρός, ἢ τί Ἡρακλῆς καὶ Ἐμπεδοκλῆς πρὸς τὸν Πρωτέα.» ὁ δέ, «Οὐκ εἰς μακράν⁴,» ἔφη, «καύσει⁵ ἑαυτὸν ὁ Πρωτεύς Ὀλυμπίασιν.» «Πῶς,» ἔφην, «ἢ τίνος ἔνεκα;» εἶτα ὁ μὲν ἐπειρᾶτο λέγειν, ἐβόα δὲ ὁ Κυνικός, ὥστε ἀμήχανον⁶ ἦν ἄλλου ἀκούειν. ἐπήκουον οὖν τὰ λοιπὰ ἐπαντλοῦντος⁷ αὐτοῦ καὶ θαυμαστάς τινας ὑπερβολὰς⁸ διεξιόντος κατὰ⁹ τοῦ Πρωτέως· τὸν μὲν γὰρ Σινωπέα¹⁰ ἢ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ἀντισθένη οὐδὲ παραβάλλειν¹¹ ἤξιου¹ αὐτῶ, ἀλλ' οὐδὲ τὸν Σωκράτη

---

¹ *Dionysos is niet door de bliksem gedood, maar wel zijn moeder Semele en Zeus heeft Dionysos uit de buik van Semele gehaald, in zijn eigen dij genaaid en voldragen.*

² κράζω, κέκραγα	schreeuwen
³ βούλομαι	willen (zeggen), betekenen
⁴ οὐκ εἰς μακράν	onmiddellijk
⁵ καίω	in brand steken
⁶ ἀμήχανος	onmogelijk
⁷ ἐπαντλέω	uitgieten
⁸ ὑπερβολή	overdrijving
⁹ κατα + <i>gen.</i>	met betrekking tot
¹⁰ Σινωπέυς	Diogenes, de cynicus
¹¹ παραβάλλω	vergelijken

Is dan niet Empedokles in de kraters gesprongen?”

5

Toen Theagenes dat gezegd had –want dat was de naam van die schreeuwlelijk- vroeg ik iemand van de omstanders: “Wat heeft die uitspraak over dat vuur te betekenen, wat hebben Herakles en Empedokles met die Proteus te maken?” Hij zei: “Binnen kort zal Proteus zich in Olympia verbranden.” “Hoe?” zei ik, “Of waarom?” Vervolgens probeerde hij het wel te vertellen, maar de cynicus schreeuwde, zodat het onmogelijk was een ander te horen. Ik hoorde dus hoe hij de rest uitstortte en wonderbaarlijke overdrijvingen met betrekking tot Proteus vertelde. Hij achtte het niet juist Diogenes of zijn leermeester Antisthenes met hem te vergelijken, maar ook niet Sokrates zelf

---

¹ ἀξιόω

wensen, het juist achten

αυτόν, ἐκάλει δὲ τὸν Δία ἐπὶ τὴν ἄμιλλαν¹. εἶτα μέντοι ἔδοξεν αὐτῷ ἴσους πως φυλάξαι² αὐτούς, καὶ οὕτω κατέπαυε τὸν λόγον·

6 Theagenes is ontroostbaar.

«Δύο γὰρ ταῦτα,» ἔφη, «ὁ βίος ἄριστα δημιουργήματα³ ἐθεάσατο, τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον καὶ Πρωτέα· πλάσται⁴ δὲ καὶ τεχνῖται⁵, τοῦ μὲν Φειδίας, τοῦ δὲ ἡ φύσις. ἀλλὰ νῦν ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς τὸ ἄγαλμα⁶ τοῦτο οἰχήσεται, ὀχούμενον⁷ ἐπὶ τοῦ πυρός, ὀρφανούς ἡμᾶς καταλιπόν.» ταῦτα ξὺν πολλῶ ἰδρῶτι⁸ διεξελθὼν ἐδάκρυε μάλα γελοίως καὶ τὰς τρίχας⁹ ἐτίλλετο¹⁰, ὑποφειδόμενος¹¹ μὴ πάνυ ἔλκειν· καὶ τέλος ἀπῆγον αὐτὸν λύζοντα¹² μετὰξὺ τῶν Κυνικῶν τινες παραμυθούμενοι¹³.

---

¹ ἄμιλλα	wedstrijd, wedijver
² φυλάσσω	bewaken, beschouwen
³ δημιουργήμα	schepsel
⁴ πλάστης ὁ	kunstenaar, boetseerder
⁵ τεχνίτης ὁ	ambachtsman
⁶ ἄγαλμα τό	beeld, kleinood
⁷ ὀχέομαι	varen, zich laten vervoeren
⁸ ἰδρῶς	zweet
⁹ θρίξ ἡ, τρίχος	haar
¹⁰ τίλλομαι	uittrekken
¹¹ ὑποφειδομαι	ontzien
¹² λύζω	snikken
¹³ παραμυθέομαι	bepraten

maar hij riep Zeus op om met hem te wedijveren. Daarna echter besloot hij hen toch maar als gelijken te beschouwen en zo beëindigde hij zijn rede.

6

Hij zei: “De wereld heeft die twee als beste creaturen gezien, de Olympiër Zeus¹ en Proteus. Er is sprake van boetseerders en ambachtslui: Pheidias is de schepper van Zeus en van de andere de natuur. Maar nu zal dat ‘beeld’ van de mensen naar de goden gaan met als vervoermiddel het vuur, terwijl die ons als wezen achterlaat.” Dat vertelde hij met veel zweet en het was zeer belachelijk hoe hij daarbij huilde en zijn haren uittrok, terwijl hij ervoor uitkeek erg hard aan zijn haren te trekken. Tenslotte brachten enkele cynici hem snikkend in hun midden weg, terwijl ze hem probeerden te troosten.

---

¹ *Gedoeld wordt hier op het beroemde Zeusbeeld van Pheidias in Olympia.*

7 Peregrinos' plan anders beschouwd.

Μετὰ δὲ τοῦτον ἄλλος εὐθύς ἀναβαίνει, οὐ περιμείνας¹ διαλυθῆναι τὸ πλῆθος ἀλλὰ ἐπ' αἰθομένοις τοῖς προτέροις ἱερείοις ἐπέχει² τῶν σπονδῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ πολὺ³ ἐγέλα καὶ δῆλος ἦν νειόθεν⁴ αὐτὸ δρῶν⁵. εἶτα ἤρξατο ὧδέ πως· «Ἐπεὶ ὁ κατάρατος⁶ Θεαγένης τέλος τῶν μιαρωτάτων⁷ αὐτοῦ λόγων τὰ Ἡρακλείτου δάκρυα ἐποιήσατο, ἐγὼ κατὰ τὸ ἐναντίον ἀπὸ τοῦ Δημοκρίτου γέλωτος⁸ ἄρξομαι.» καὶ αὖθις ἐγέλα ἐπὶ πολὺ, ὥστε καὶ ἡμῶν τοὺς πολλοὺς ἐπὶ τὸ ὅμοιον ἐπεσπάσατο⁹.

8 Een getuige van het doen en laten van Peregrinos.

εἶτα ἐπιστρέψας ἑαυτὸν, «Ἦ τί γὰρ ἄλλο,» ἔφη, «ὧ ἄνδρες, χρὴ ποιεῖν ἀκούοντας μὲν οὕτω γελοίων ῥήσεων¹⁰, ὀρῶντας δὲ ἄνδρας γέροντας

---

¹ περιμένω	afwachten
² ἐπιχέω + <i>gen. part.</i>	gieten op
³ ἐπὶ πολὺ	lange tijd
⁴ νειόθεν	uit de diepte, van harte
⁵ δράω	doen
⁶ κατάρατος	vervloekt
⁷ μιάρως	bezoedeld, zondig
⁸ γέλως, -ωτος	gelach
⁹ ἐπισπάομαι	met zich mee trekken naar
¹⁰ ῥῆσις	woord

δοξάριου¹ καταπτύστου² ἔνεκα μονονουχί³ κυβιστῶντας⁴ ἐν τῷ μέσῳ;

---

¹ δοξάριον τό

lege roem

² κατάπτυστος

verafschuwd

³ μονονουχί

bijna

⁴ κυβιστάω

duikelen

7

Na hem trad onmiddellijk een ander op, terwijl hij niet had afgewacht dat de menigte uiteenging, maar terwijl de eerdere offers nog gloeiden, goot hij er plengoffers op. En eerst lachte hij lange tijd en het was duidelijk dat hij dat van harte deed. Daarna begon hij als volgt: “Nadat die vervloekte Theagenes zijn uiterst zondige woorden beëindigd heeft met Herakles’ tranen¹, zal ik daartegenover met Demokritos’ gelach beginnen.” En weer lachte hij lang, zodat hij ook de meesten van ons ertoe bracht te lachen.

8

Daarna keerde hij zich tot ons en zei: “Of wat anders moet men dan doen bij het horen van zulke belachelijke woorden en wanneer je ziet hoe oude mannen om verachtelijke nietszeggende roem bijna kopje duikelen voor publiek?”

---

¹ Herakles werd als wenende figuur voorgesteld, zoals Empedokles als lachend werd voorgesteld.

ὡς δὲ εἰδείητε οἷόν τι τὸ ἄγαλμά¹ ἐστὶ τὸ καθησόμενον, ἀκούσατέ μου
ἐξ ἀρχῆς παραφυλάξαντος² τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ τὸν βίον
ἐπιτηρήσαντος³. ἔνια⁴ δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν αὐτοῦ ἐπυνθανόμην καὶ
οἷς ἀνάγκη ἦν ἀκριβῶς⁵ εἰδέναί αὐτόν.

9 Wangedrag van de jonge Peregrinos

Τὸ γὰρ τῆς φύσεως τοῦτο πλάσμα⁶ καὶ δημιούργημα⁷, ὁ τοῦ
Πολυκλείτου⁸ κανών⁹, ἐπεὶ εἰς ἄνδρας τελεῖν¹⁰ ἤρξατο, ἐν Ἀρμενίᾳ

---

¹ ἄγαλμά kleinood

² παραφυλάττω in het oog houden

³ ἐπιτηρέω loeren op

⁴ ἔνιοι sommige

⁵ ἀκριβῶς exact

⁶ πλάσμα τό boetseersel

⁷ δημιούργημα schepsel

⁸ *Polykleitos de Oudere (Grieks: Πολύκλειτος, Polýkleitos) (Latijn Polycletus Senior) was een Grieks beeldhouwer uit de 5e eeuw v.Chr. Polykleitos is ook de auteur van een verloren gegaan werk over beeldhouwkunst, de Kanon (Canon = "richtsnoer"), waarin onder meer de ideale, wiskundige verhoudingen worden aangegeven. Hij wordt gezien als de uitvinder van de contrapost-houding van een beeld. Er wordt vermeld dat hij een ideaal bronzen beeld goot als voorbeeld van zijn ideeën over symmetrie en ritmiek.*

⁹ κανών richtsnoer

¹⁰ τελέω εἰς zich ontwikkelen tot

μοιχεύων¹ ἀλοῦς² μάλα πολλὰς πληγὰς³ ἔλαβεν καὶ τέλος⁴ κατὰ⁵ τοῦ

---

¹ μοιχεύω	echtbreuk plegen
² ἀλίσκομαι, ἔάλων	betrapt worden
³ πληγή	klap
⁴ τέλος <i>acc. Graecus</i>	tenslotte
⁵ κατὰ + <i>gen.</i>	van .. af

Opdat jullie weten wat voor 'beeld' datgene is wat verbrand zal worden, moeten jullie naar mij luisteren. Ik ben namelijk vanaf het begin van zijn plan getuige geweest en heb zijn leven in de gaten gehouden. Enige dingen heb ik van zijn medeburgers vernomen en van mensen die het wel precies moeten weten.

9

Want dat boetseersel en schepsel van de natuur, die kanon van Polykleitos, werd, toen hij volwassen begon te worden, in Armenia betrappt op echtbreuk en kreeg daarvoor heel veel klappen en

τέγους¹ ἀλόμενος διέφυγε, ραφανίδι² τὴν πυγὴν³ βεβυσμένος⁴. εἶτα μεράκιόν τι ὠραῖον⁵ διαφθείρας⁶ τρισχιλίων⁷ ἐξωνήσατο⁸ παρὰ τῶν γονέων τοῦ παιδός, πενήτων⁹ ὄντων, μὴ ἐπὶ τὸν ἀρμοστήν¹⁰ ἀπαχθῆναι τῆς Ἀσίας.

10 Peregrinos heeft zijn vader vermoord.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐάσειν μοι δοκῶ· πηλὸς¹¹ γὰρ ἔτι ἄπλαστος¹² ἦν καὶ οὐδέπω ἐντελὲς¹³ ἄγαλμα ἡμῖν δεδημιούργητο¹⁴. ἅ δὲ τὸν πατέρα ἔδρασεν¹⁵ καὶ πάνυ ἀκοῦσαι ἄξιον· καίτοι πάντες ἴστε, καὶ ἀκηκόατε ὡς

---

¹ τέγος τό	dak, huis
² ραφανίς ἡ	radijs
³ πυγή	achterwerk
⁴ βυνέω	volstoppen
⁵ ὠραῖος	mooi
⁶ διαφθείρω	vernietigen, verleiden
⁷ τρισχίλιοι	drieduizend (hier muntstukken)
⁸ ἐξωνέομαι	afkopen
⁹ πένης	arm
¹⁰ ἀρμοστής ὁ	gouverneur
¹¹ πηλὸς	modder
¹² ἄπλαστος	ongevormd
¹³ ἐντελής	voltooid
¹⁴ δημιουργέω	scheppen
¹⁵ δρώ + 2 acc.	iemand iets aandoen

sprong van het dak en ontsnapte met zijn achterwerk vol radijs. Daarna toen hij een mooi knaapje had verleid, kocht hij dat af voor 3000 drachmen bij de ouders van de jongen -die waren namelijk arm- om te voorkomen dat hij naar de gouverneur van Asia werd geleid.

10

Ik besluit die items en dat soort dingen te laten rusten. Hij was immers nog ongevormde klei en nog niet was hij in onze ogen tot voltooid beeld geschapen. Wat hij zijn vader heeft aangedaan, is ook absoluut waard te horen. En toch, jullie weten allen en hebben allemaal gehoord, dat

ἀπέπνιξε¹ τὸν γέροντα, οὐκ ἀνασχόμενος² αὐτὸν ὑπὲρ³ ἐξήκοντα ἔτη ἤδη γηρῶντα⁴. εἶτα ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα διεβεβόητο⁵, φυγὴν ἑαυτοῦ καταδικάσας⁶ ἐπλανᾶτο⁷ ἄλλοτε ἄλλην⁸ ἀμείβων⁹.

11 Peregrinos door de Christenen geëerd.

Ὅτεπερ¹⁰ καὶ τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τῶν Χριστιανῶν¹¹ ἐξέμαθεν, περὶ τὴν Παλαιστίνην τοῖς ἱερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν¹² αὐτῶν συγγενόμενος. καὶ τί γάρ; ἐν βραχεῖ παῖδας αὐτοῦς ἀπέφηνε¹³, προφήτης καὶ θιασάρχης¹⁴ καὶ ξυναγωγεὺς¹⁵ καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὢν, καὶ τῶν

---

¹ ἀποπνίγω	wurgen
² ἀνέχομαι + <i>part.</i>	het verdragen te
³ ὑπὲρ + <i>acc.</i>	verder dan
⁴ γηράω	oud worden
⁵ διαβοάω	uitschreeuwen, beroemd maken
⁶ καταδικάζω + <i>gen.</i>	straf vaststellen tegen
⁷ πλανάομαι	zwerven
⁸ <i>sc. γῆν</i>	
⁹ ἀμείβω	wisselen
¹⁰ <i>relatieve aansluiting</i>	
¹¹ Χριστιανός	Christen
¹² γραμματεὺς	schriftgeleerde
¹³ ἀποφαίνω	maken tot
¹⁴ θιασάρχης	aanvoerder, bestuurder
¹⁵ ξυναγωγεὺς	die bijeenbrengt

hij zijn vader heeft gewurgd, omdat hij het niet verdroeg dat hij al ouder was dan 60 jaren. Daarna toen dat rondgeschreeuwd was, ging hij in vrijwillige ballingschap en zwierf hij om beurten nu eens in dit, dan weer in dat land.

11

Ooit heeft hij ook de wonderlijke leer van de Christenen geleerd, toen hij ergens in Palestina de priesters en schriftgeleerden van hen had ontmoet. En wat dan heeft hij gedaan? In korte tijd had hij hen tot slaaf gemaakt, terwijl hij profeet en bestuurder en herder was en in zijn

βίβλων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ συνέγραφεν, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἠδοῦντο καὶ νομοθέτη ἔχρῳντο καὶ προστάτην ἐπεγράφοντο¹, μετὰ γοῦν ἐκεῖνον ὃν ἔτι σέβουσι², τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα³, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν⁴ εἰσήγεν ἐς τὸν βίον.

12 Peregrinos in het gevang.

Τότε δὴ καὶ συλληφθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ Πρωτεὺς ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον⁵, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐ μικρὸν αὐτῷ ἀξίωμα⁶ περιεποίησεν πρὸς τὸν ἐξῆς⁷ βίον καὶ τὴν τερατείαν⁸ καὶ δοξοκοπίαν⁹ ὧν ἐρῶν ἐτύχανεν. ἐπεὶ δ' οὖν ἐδέδετο, οἱ Χριστιανοὶ συμφορὰν ποιούμενοι τὸ

---

¹ ἐπιγράφομαι	kiezen tot
² σέβω	vereren
³ ἀνασκολοπίζω	kruisigen
⁴ τελετή	geloof
⁵ δεσμωτήριον	gevangenis
⁶ ἀξίωμα	aanzien
⁷ ἐξῆς	op de rij af
⁸ τερατεία	wonderteken, opsnijderij
⁹ δοξοκοπία	lege roem

eentje zelf alles was en van de geschriften legde hij sommige uit en verklaarde hen en zelf schreef hij ook vele geschriften en zij eerden hem als een god en ze gebruikten hem als wetgever en kozen hem tot beschermer, althans op die persoon na, die zij vereren, de man die in Palestina gekruisigd is, omdat hij dat nieuwe geloof in de wereld introduceerde.

12

Nadat die Proteus toen dan ook daarom gearresteerd was, is hij in het gevang gegooid, juist wat ook aan hemzelf geen gering aanzien bezorgde voor de rest van zijn leven en wat aan hem een reden om te pochen gaf en nietszeggende roem, dingen waarnaar hij verlangde. Toen hij dus in de boeien geslagen was, zagen de Christenen de zaak als

πρᾶγμα πάντα ἐκίνουν¹ ἐξαρπάσαι πειρώμενοι αὐτόν. εἶτ', ἐπεὶ τοῦτο ἦν ἀδύνατον, ἢ γε ἄλλη θεραπεία² πᾶσα οὐ παρέργως³ ἀλλὰ σὺν σπουδῇ⁴ ἐγένετο· καὶ ἔωθεν⁵ μὲν εὐθύς ἦν ὄραν παρὰ τῷ δεσμοτηρίῳ περιμένοντα γράδια⁶ χήρας⁷ τινὰς καὶ παιδιά ὀρφανά⁸, οἱ δὲ ἐν τέλει⁹ αὐτῶν καὶ συνεκάθευδον ἔνδον μετ' αὐτοῦ διαφθείραντες¹⁰ τοὺς δεσμοφύλακας. εἶτα δεῖπνα ποικίλα¹¹ εἰσεκομίζετο καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο, καὶ ὁ βέλτιστος Περεγρίνος- ἔτι γὰρ τοῦτο ἐκαλεῖτο- καινὸς Σωκράτης ὑπ' αὐτῶν ὠνομάζετο.

13 Peregrinos wordt rijk.

Καὶ μὴν κάκ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν¹² ἤκόν τινες, τῶν Χριστιανῶν στελλόντων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ¹³, βοηθήσοντες καὶ συναγορεύσοντες¹ καὶ

---

¹ κινέω	in beweging brengen
² θεραπεία	godsdiens
³ παρέργως	terloops, in het voorbijgaan
⁴ σπουδή	ernst
⁵ ἔωθεν	's morgens vroeg
⁶ γράδιον	oud vrouwtje
⁷ χήρα ἢ	weduwe
⁸ ὀρφανός	verweesd
⁹ τέλος τό	ambt
¹⁰ διαφθείρω	vernietigen, verleiden
¹¹ ποικίλος	bont, gevarieerd
¹² ἔστιν οἱ	sommige
¹³ κοινόν τό	de gemeenschap

een ongeluk en zij bewogen hemel en aarde in hun poging hem vrij te krijgen. Daarna, toen dat onmogelijk was, liet de rest van zijn verzorging absoluut niet te wensen over, maar die werd met ernst ter hand genomen. En direct in de vroege morgen waren er bij de gevangenis oude vrouwtjes in afwachting, enige weduwen en verweesde kinderen te zien en hun leiders sliepen ook binnen met hem na de gevangenisbewaarders omgekocht te hebben. Vele gevarieerde maaltijden werden naar binnen gebracht en er werden heilige preken van hen gehouden en die beste Peregrinos –want zo heette hij nog– werd door hen een nieuwe Sokrates genoemd.

13

Werkelijk, ook uit sommige steden in Asia kwamen lieden, terwijl de Christenen hen in opdracht van de gemeenschap zonden, om de man te te hulp te komen en te helpen en hem moed in te spreken.

---

¹ συναγορεύω

helpen, bevorderen

παραμυθησόμενοι¹ τὸν ἄνδρα. ἀμήχανον δέ τι τὸ τάχος ἐπιδείκνυνται,
 ἐπειδὴν τι τοιοῦτον γένηται δημόσιον· ἐν βραχεῖ γὰρ ἀφειδοῦσι²
 πάντων. καὶ δὴ καὶ τῷ Περεγρίνῳ πολλὰ τότε ἤκεν χρήματα παρ' αὐτῶν
 ἐπὶ προφάσει³ τῶν δεσμῶν, καὶ πρόσοδον⁴ οὐ μικρὰν ταύτην
 ἐποίησατο. πεπεύκασιν γὰρ αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες τὸ μὲν ὅλον⁵
 ἀθάνατοι ἔσσεσθαι καὶ βιώσεσθαι τὸν αἰεὶ χρόνον, παρ'⁶ ὃ καὶ
 καταφρονοῦσιν⁷ τοῦ θανάτου καὶ ἐκόντες αὐτοὺς ἐπιδιδόασιν⁸ οἱ
 πολλοί. ἔπειτα δὲ ὁ νομοθέτης ὁ πρῶτος ἔπεισεν αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὶ
 πάντες εἶεν ἀλλήλων, ἐπειδὴν ἅπαξ παραβάντες⁹ θεοὺς μὲν τοὺς
 Ἑλληνικοὺς ἀπαρνήσωνται¹⁰, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐκεῖνον
 σοφιστὴν¹¹ αὐτὸν προσκυνῶσιν¹² καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιῶσιν.

---

¹ παραμυθέομαι	bemoedigen, toespreken
² ἀφειδέω + <i>gen.</i>	niet spaarzaam zijn met
³ πρόφασις ἢ	excuus
⁴ πρόσοδος ἢ	inkomsten, reden
⁵ τὸ ὅλον	helemaal, geheel en al
⁶ παρὰ + <i>acc.</i>	op grond van
⁷ καταφρονέω + <i>gen.</i>	verachten
⁸ ἐπιδίδωμι	wijden
⁹ παραβαίνω	bekeerd worden
¹⁰ ἀπαρνέομαι	loochenen
¹¹ σοφιστής	geleerde
¹² προσκυνέω	vereren

Zie lieten zien, dat er ontzettend snel gehandeld wordt, wanneer zoiets de gemeenschap treft. Want in korte tijd leverden zij alles in overvloed en met name kreeg Peregrinos toen veel geld van hen onder het mom van zijn gevangenschap en hij had zo geen geringe inkomsten. Die ongelukzaligen zijn ervan overtuigd volkomen onsterfelijk te zullen zijn en voor altijd te zullen leven, en daarom verachten ze dan ook de dood en wijdt de massa zichzelf vrijwillig aan de dood. Verder heeft hun eerste wetgever hen ervan overtuigd, dat zij allen elkaars broeders zijn, wanneer zij eenmaal bekeerd zijn en de Griekse goden loochenen en wanneer ze juist die gekruisigde geleerde vereren en volgens diens wetten leven.

καταφρονοῦσιν οὖν ἀπάντων ἐξ ἴσης¹ καὶ κοινὰ ἡγοῦνται, ἄνευ τινὸς ἀκριβοῦς² πίστεως³ τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι. ἦν τοίνυν παρέλθη τις εἰς αὐτοὺς γόης⁴ καὶ τεχνίτης⁵ ἄνθρωπος καὶ πράγμασιν χρῆσθαι δυνάμενος, αὐτίκα μάλα πλούσιος ἐν βραχεῖ ἐγένετο ἰδιώταις ἀνθρώποις ἐγγανών⁶.

14 De gouverneur laat Peregrinos vrij.

Πλὴν ἀλλ' ὁ Περεγρίνος ἀφείθη ὑπὸ τοῦ τότε τῆς Συρίας ἄρχοντος, ἀνδρὸς φιλοσοφία χαίροντος, ὃς συνείς⁷ τὴν ἀπόνοιαν⁸ αὐτοῦ καὶ ὅτι δέξαιτ' ἂν ἀποθανεῖν ὡς δόξαν ἐπὶ τούτῳ ἀπολίποι, ἀφῆκεν αὐτὸν οὐδὲ τῆς κολάσεως⁹ ὑπολαβών¹⁰ ἄξιον. ὁ δὲ εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανελθὼν καταλαμβάνει τὸ περὶ τοῦ πατρῶου φόνου ἔτι φλεγμαῖνον¹¹ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐπανατεινομένους τὴν κατηγορίαν. διήρπαστο δὲ τὰ

---

¹ ἐξ ἴσης	evenzeer
² ἀκριβής	precies
³ πίστις ἢ	bewijs
⁴ γόης	bedrieger, tovenaar
⁵ τεχνίτης	vakman
⁶ ἐγγάσκω	uitlachen
⁷ συνήμι	begrijpen
⁸ ἀπόνοια	onverstand
⁹ κόλασις ἢ	straf
¹⁰ ὑπολαμβάνω	menen
¹¹ φλεγμαίνω	in verwarring zijn, verhit zijn

Ze verachten dus alles evenzeer en hangen een gemeenschappelijk geloof aan, terwijl ze dat soort zaken zonder enig precies bewijs hebben aangenomen. Als welnu een bedrieger en bekwaam man, die ook met een situatie kan omgaan, bij hen optreedt, dan is hij onmiddellijk in korte tijd zeer rijk en lacht hij gewone mensen uit.

14

Maar Peregrinos is door de toenmalige gouverneur van Syria vrij gelaten. Die gouverneur beoefende filosofie en begreep daarom het onverstand van Peregrinos en dat hij wel het sterven als middel zou zien om op grond daarvan roem achter te laten en daarom liet hij hem vrij, terwijl hij meende, dat hij die straf ook niet verdiende. Hij keerde naar zijn eigen land terug en ontdekte daar de verwarring die nog steeds heerste om de moord op zijn vader en dat degenen die hem die aanklacht dreigend voorhielden, in groten getale waren. Het merendeel

πλεῖστα τῶν κτημάτων παρὰ τὴν ἀποδημίαν¹ αὐτοῦ καὶ μόνοι ὑπελείποντο οἱ ἀγροὶ ὅσον εἰς² πεντεκαίδεκα τάλαντα³. ἦν γὰρ ἡ πᾶσα οὐσία τριάκοντά που τάλαντων ἀξία ἦν ὁ γέρων κατέλιπεν, οὐχ ὥσπερ ὁ παγγέλοιος⁴ Θεαγένης ἔλεγε πεντακισχιλίων· τοσοῦτου γὰρ οὐδὲ ἡ πᾶσα τῶν Παριανῶν πόλις πέντε σὺν αὐτῇ τὰς γειτνιώσας⁵ παραλαβοῦσα πραθείη⁶ ἂν αὐτοῖς ἀνθρώποις καὶ βοσκήμασιν⁷ καὶ τῇ λοιπῇ παρασκευῇ.

15 Peregrinos voor het gerecht.

Ἄλλ' ἔτι γε ἡ κατηγορία⁸ καὶ τὸ ἔγκλημα⁹ θερμὸν ἦν, καὶ ἐώκει οὐκ εἰς μακρὰν¹⁰ ἐπαναστήσεσθαί τις αὐτῶ, καὶ μάλιστα ὁ δῆμος αὐτὸς ἡγανάκει¹¹, χρηστόν, ὡς ἔφασαν οἱ ἰδόντες, γέροντα πενθοῦντες¹² οὕτως ἀσεβῶς ἀπολωλότα. ὁ δὲ σοφὸς οὗτος Πρωτεύς πρὸς ἅπαντα

---

¹ ἀποδημία	het uit het land zijn
² ὅσον εἰς	ongeveer tot
³ τάλαντον	talent, <i>60 Attische mnai</i>
⁴ παγγέλοιος	volkomen belachelijk
⁵ γειτνιάω	naburig zijn
⁶ πιπράσκω	verkopen
⁷ βόσκημα τό	vee, <i>pl.</i> kudde
⁸ κατηγορία	beschuldiging
⁹ ἔγκλημα τό	aanklacht
¹⁰ οὐκ εἰς μακρὰν	weldra
¹¹ ἀγανακτέω	zich ergeren
¹² πενθέω	verdriet hebben

van zijn bezittingen was in de loop van de tijd dat hij van huis was geplunderd en alleen zijn landerijen bleven over ter waarde van ongeveer 15 talenten. Het hele vermogen, dat de oude man had achtergelaten, was ongeveer 30 talenten waard, niet zoals die volkomen belachelijke Theagenes zei 5000. Want voor zoveel geld zou niet eens de

hele stad der Parianiërs¹ inclusief de vijf naburige steden met mensen en vee en heel de rest van de spullen verkocht kunnen worden.

15

Maar de beschuldiging en aanklacht waren nog warm en het leek erop dat iemand weldra tegen hem in het geweer zou komen en vooral het volk

zelf ergerde zich, omdat het verdriet had, zoals ooggetuigen zeiden, dat een deugdelijke grijsaard zo goddeloos het leven had gelaten. Kijkt nu

---

¹ bewoners van Parion, stad aan de Propontis

ταῦτα σκέψασθε οἷόν τι ἐξεῦρεν καὶ ὅπως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.
παρελθῶν¹ γὰρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Παριανῶν-ἐκόμα² δὲ ἦδη καὶ
τρίβωνα πιναρόν³ ἠμπείχετο καὶ πήραν⁴ παρήρητο⁵ καὶ τὸ ξύλον ἐν τῇ
χειρὶ ἦν, καὶ ὅλως μάλα τραγικῶς ἐσκεύαστο-τοιοῦτος οὖν ἐπιφανεῖς
αὐτοῖς ἀφεῖναι ἔφη τὴν οὐσίαν⁶ ἣν ὁ μακαρίτης⁷ πατὴρ αὐτῶν κατέλιπεν
δημοσίαν εἶναι πᾶσαν. τοῦτο ὡς ἤκουσεν ὁ δῆμος, πένητες ἄνθρωποι
καὶ πρὸς διανομὰς⁸ κεχηνότες⁹, ἀνέκραγον εὐθύς ἕνα φιλόσοφον, ἕνα
φιλόπατριν¹⁰, ἕνα Διογένους καὶ Κράτητος ζηλωτὴν¹¹. οἱ δὲ ἐχθροὶ
ἐπεφίμωντο¹², κἂν εἴ τις ἐπιχειρήσειεν μεμνησθαι τοῦ φόνου, λίθοις
εὐθύς ἐβάλλετο.

---

¹ παρέρχομαι	optreden
² κομάω	lang haar dragen, zich een air geven
³ πιναρός	vuil
⁴ πήρα	knapzak
⁵ παραρτάομαι	aan zijn zijde ophangen
⁶ οὐσία	vermogen
⁷ μακαρίτης	zaliger
⁸ διανομή	uitdeling
⁹ χάσκω	reikhalzend uitkijken naar
¹⁰ φιλόπατρις	vaderlandslievend
¹¹ ζηλωτής	aanhanger
¹² φιμάομαι	verstommen

eens, wat voor iets die sluwe Proteus heeft uitgedacht tegen dat alles en hoe hij aan dat gevaar is ontsnapt. Hij is namelijk opgetreden in de volksvergadering van de Parianiërs- hij had nu lang haar en een vuile mantel om en hij had een knapzak aan zijn zijde en zijn stok was in zijn hand en hij was volledig theatraal uitgedost- zo dus verschenen zei hij aan hen zijn vermogen prijs te geven, het vermogen, dat zijn vader zaliger hem had achtergelaten, om geheel van het volk te zijn. Toen het volk dat gehoord had, schreeuwden onmiddellijk arme lieden, die reikhalzend uitkeken naar uitdelingen, luid, dat hij alleen een filosoof was, dat hij alleen van zijn vaderland hield, dat hij alleen leerling van Diogenes en Krates was. Zijn tegenstanders verstomden en als iemand het probeerde gewag te maken van de moord, werd hij onmiddellijk met stenen bekogeld.

16 Peregrinos vestoten door de Christenen.

Ἐξήκει οὖν τὸ δεύτερον πλανησόμενος, ἰκανὰ ἐφόδια¹ τοὺς Χριστιανοὺς ἔχων, ὑφ' ὧν δορυφορούμενος² ἐν ἄπασιν ἀφθόνοις³ ἦν. καὶ χρόνον μὲν τινα οὕτως ἐβόσκετο⁴. εἶτα παρανομήσας⁵ τι καὶ ἐς ἐκείνους-ῶφθη γάρ τι, ὡς οἶμαι, ἐσθίων τῶν ἀπορρήτων⁶ αὐτοῖς-οὐκέτι προσιεμένων αὐτὸν ἀπορούμενος ἐκ παλινωδίας⁷ ἀπαιτεῖν ᾤετο δεῖν παρὰ τῆς πόλεως τὰ κτήματα, καὶ γραμματεῖον⁸ ἐπιδούς ἡξίου ταῦτα κομίσασθαι κελεύσαντος βασιλέως. εἶτα τῆς πόλεως ἀντιπρεσβευσάμενης⁹ οὐδὲν ἐπράχθη, ἀλλ' ἐμμένειν ἐκελεύσθη οἷς ἅπαξ διέγνω μηδενὸς καταναγκάσαντος.

17 Peregrinos in Egypte.

Τρίτη ἐπὶ¹⁰ τούτοις ἀποδημία εἰς Αἴγυπτον παρὰ τὸν Ἀγαθόβουλον¹, ἵναπερ τὴν θαυμαστὴν ἄσκησιν² διησκεῖτο,

---

¹ ἐφόφιον τό	reisgeld
² δορυφορέω	begeleiden
³ ἀφθονος	overvloedig
⁴ βόσκομαι	zich voeden
⁵ παρανομέω	de wet overtreden
⁶ ἀπόρρητος	verboden
⁷ παλινωδία	herroeping
⁸ γραμματεῖον	testament
⁹ ἀντιπρεσβεύομαι	ook een gezant sturen
¹⁰ ἐπί + dat.	na

16

Hij vertrok dus om voor de tweede keer te dwalen, terwijl hij de Christenen had voor voldoende reisgeld, door wie hij begeleid werd in louter overvloed. En zo leefde hij enige tijd. Daarna heeft hij een vergrijp tegen de wet begaan en tegen die Christenen –men zag hem namelijk, naar ik meen, iets eten van wat verboden voor hen is- en toen ze hem niet meer toelieten, meende hij, omdat hij zich geen raad wist, dat hij op grond van een herroeping zijn bezittingen van de stad moest terugvragen en hij vond het juist een testament er aan toe te voegen en dat te vorderen op bevel van de keizer. Daarna toen de stad op haar beurt gezanten had gestuurd, werd niets bereikt, maar hij kreeg het bevel zich te houden aan dat wat hij eenmaal besloten had zonder dat iemand hem ertoe gedwongen had.

17

Zijn derde reis daarna ging naar Egypte naar Agathoboulos, juist waar hij die wonderbaarlijke training genoot: hij schoor de helft van zijn hoofd,

---

¹ Ἀγαθόβουλος: *Agathoboulos van Alexandria, cynische filosoof 125 n.Chr, leermeester van Peregrinos*

² ἀσκησις ἢ beoefening, beroep

ξυρόμενος¹ μὲν τῆς κεφαλῆς τὸ ἥμισυ, χριόμενος δὲ πηλῷ τὸ πρόσωπον, ἐν πολλῷ δὲ τῶν περιεστώτων δήμῳ ἀναφλῶν² τὸ αἰδοῖον³ καὶ τὸ ἀδιάφορον⁴ δὴ τοῦτο καλούμενον ἐπιδεικνύμενος, εἶτα παίων⁵ καὶ παιόμενος νάρθηκι⁶ εἰς τὰς πυγὰς καὶ ἄλλα πολλὰ νεανικώτερα⁷ θαυματοποιῶν.

18 Peregrinos uit Rome verbannen.

Ἐκεῖθεν δὲ οὕτω παρεσκευασμένος ἐπὶ Ἰταλίας ἔπλευσεν καὶ ἀποβὰς τῆς νεῶς εὐθύς ἐλοιδορεῖτο⁸ πᾶσι, καὶ μάλιστα τῷ βασιλεῖ, πράοτατον⁹ αὐτὸν καὶ ἡμερώτατον¹⁰ εἰδώς, ὥστε ἀσφαλῶς ἐτόλμα· ἐκείνῳ γάρ, ὡς εἰκός, ὀλίγον ἔμελεν τῶν βλασφημιῶν¹¹ καὶ οὐκ ἤξιου τὴν φιλοσοφίαν ὑποδύμενόν¹² τινα κολάζειν¹³ ἐπὶ ῥήμασι¹ καὶ μάλιστα τέχνην τινὰ τὸ

---

¹ ξύρομαι	zich scheren
² ἀναφλάω	door wrijven opzetten
³ αἰδοῖον τό.	schaamdeel
⁴ ἀδιάφορος	onverschillig
⁵ παίω	slaan
⁶ νάρθηξ	staf
⁷ νεανικός	buitensporig
⁸ λοιδορέομαι	beschimpen
⁹ πράύς	zacht
¹⁰ ἡμερος	tam
¹¹ βλασφημία ἢ	laster
¹² ὑποδύομαι	aantrekken
¹³ κολάζω	straffen

smeerde zijn gelaat in met modder en in een grote massa omstanders kreeg hij door masturbatie een stijve en hij liet dat zien wat men onverschilligheid noemt, verder sloeg hij en werd hij met een staf tegen de billen geslagen en deed hij vele andere buitensporigere en wonderlijke dingen.

18

Vandaar voer hij, zo toegerust, naar Italië en van boord gegaan was hij onmiddellijk allen aan het beschimpen en het meest de keizer, want hij wist dat die zeer zachtvaardig en vriendelijk was, zodat hij zonder gevaar dat durfde. De keizer maakte zich immers, zoals logisch is, weinig druk om die lasterpraatjes en hij wilde niet iemand die thuis was in de filosofie straffen om uitspraken en met name iemand die het tot zijn

---

¹ ῥήμασις ἡ

uitspraak

λοιδορεῖσθαι πεπονημένον. τούτω δὲ καὶ ἀπὸ τούτων τὰ τῆς δόξης ηὐξάνετο¹, παρὰ γοῦν τοῖς ἰδιώταις, καὶ περιβλεπτος² ἦν ἐπὶ τῇ ἀπονοίᾳ, μέχρι δὴ ὁ τὴν πόλιν ἐπιτετραμμένος³ ἀνὴρ σοφὸς ἀπέπεμψεν αὐτὸν ἀμέτρως⁴ ἐντροφῶντα⁵ τῷ πράγματι, εἰπὼν μὴ δεῖσθαι τὴν πόλιν τοιοῦτου φιλοσόφου. πλήν ἀλλὰ καὶ τοῦτο κλεινόν⁶ αὐτοῦ καὶ διὰ στόματος ἦν ἅπασιν, ὁ φιλόσοφος διὰ τὴν παρρησίαν⁷ καὶ τὴν ἄγαν ἐλευθερίαν ἐξελαθείς, καὶ προσήλαυνε κατὰ⁸ τοῦτο τῷ Μουσωνίῳ⁹ καὶ Δίωνι¹⁰ καὶ Ἐπικτήτῳ¹¹ καὶ εἴ τις ἄλλος ἐν περιστάσει¹² τοιαύτῃ ἐγένετο.

-
- ¹ αὐξάνω   vergroten
² περιβλεπτος   beroemd
³ ἐπιτρέπομαι   zich toevertrouwen
⁴ ἀμέτρως   mateloos
⁵ ἐντροφῶ   zwelgen in
⁶ κλεινός   beroemd
⁷ παρρησία   vrijpostigheid in het spreken
⁸ κατὰ + acc.   wegens
⁹ *Musonius Rufus, een Romeinse senator en stoïsche filosoof die met tussenpozen onderwees in Rom, in 65 door Nero verbannen.*
¹⁰ *Dio Cocceianus (± 40 – ± 120 n. Chr.) van Prusa in Bithynia, sinds de 3e eeuw bijgenaamd Chrysóstomus (= Guldenmond, Grieks: Δίων Χρυσόστομος), was een Griekse redenaar en filosoof, door Domitianus verbannen.*
¹¹ Epictetus (Grieks: Ἐπίκτητος) was een Stoïcijns filosoof uit de 1e eeuw na Chr.; hij leefde van 50 tot ca. 130 na Chr. Samen met andere Romeinse filosofen als Seneca en Marcus Aurelius behoorde Epictetus tot de leidende figuren in de stoïsche filosofie in de eerste eeuwen na Christus, verbannen door Domitianus.
¹² περιστάσις ἢ   situatie

stiel gemaakt had te schimpen. Maar voor Peregrinos nam ook dientengevolge diens naam toe, weliswaar bij de gewone man en hij was beroemd op grond van zijn domheid, totdat de bestuurder van de stad, een wijs man, hem wegstuurde omdat hij mateloos zwolg in de kwestie: hij zei dat de stad zo'n filosoof niet nodig had. Maar ook dat strekte hem tot roem en werd door allen druk besproken: de filosoof was door zijn vrijpostigheid in het spreken en zijn te grote vrijheid verbannen en hij ging naar Musonius en Dion en Epiktetus en als er nog iemand anders in zo'n situatie was.

19 Peregrinos aan de dood ontsnapt.

Οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλθὼν ἄρτι μὲν¹ Ἡλείοις² ἐλοιδορεῖτο, ἄρτι δὲ τοὺς Ἑλληνας ἔπειθεν ἀντάρασθαι³ ὄπλα Ῥωμαίοις, ἄρτι δὲ ἄνδρα παιδεῖα⁴ καὶ ἀξιώματι προὔχοντα⁵, διότι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις εὖ ἐποίησεν τὴν Ἑλλάδα καὶ ὕδωρ ἐπήγαγεν τῇ Ὀλυμπίᾳ καὶ ἔπαυσε δίψει⁶ ἀπολλυμένους τοὺς πανηγυριστάς⁷, κακῶς ἠγόρευεν ὡς καταθελύναντα⁸ τοὺς Ἑλληνας, δέον τοὺς θεατὰς τῶν Ὀλυμπίων διακαρτερεῖν⁹ διψῶντας¹⁰ καὶ νῆ Δία γε καὶ ἀποθνήσκειν πολλοὺς αὐτῶν ὑπὸ σφοδρῶν¹¹ τῶν νόσων, αἱ τέως¹² διὰ τὸ ξηρὸν¹³ τοῦ χωρίου ἐν πολλῷ τῷ πλήθει ἐπεπόλαζον¹⁴. καὶ ταῦτα ἔλεγε πίνων τοῦ αὐτοῦ

---

¹ ἄρτι μὲν .. ἄρτι δὲ ..	nu eens .. dan weer ..
² Ἡλεῖος	inwoner van Elis, <i>streek van de Olympische spelen</i>
³ ἀνταίρω + <i>dat.</i>	opheffen tegen
⁴ παιδεῖα ἢ	opleiding, ontwikkeling
⁵ προέχω + <i>acc.</i> + <i>dat.</i>	iemand overtreffen in
⁶ δίψος τό	dorst
⁷ πανηγυριστής	feestganger
⁸ καταθελύνω	verwijfd maken
⁹ διακαρτερέω	volharden
¹⁰ διψάω	dorst hebben
¹¹ σφοδρός	hevig
¹² τέως	tot die tijd, intussen
¹³ ξηρός	droog
¹⁴ ἐπιπολάζω	aan de oppervlakte komen/drijven, overvloedig aanwezig zijn

19

Zo dus kwam hij naar Griekenland en gaf hij nu eens af op de inwoners van Elis, en dan weer probeerde hij de Grieken over te halen de wapens op te nemen tegen de Romeinen, weer een andere keer sprak hij kwaad van een man die in beschaving en aanzien uitstak, als had hij de Grieken verwijfd gemaakt, omdat hij én onder andere Griekenland goed gedaan heeft én Griekenland water bezorgd heeft en ervoor gezorgd heeft dat de feestgangers niet meer omkwamen van de dorst, maar in zijn ogen moesten de toeschouwers van de Olympische spelen volharden in het dorst lijden en ja bij Zeus, ook moesten velen van hen door de hevige ziektes sterven, die tot die tijd ten gevolge van de droogte van dat gebied in die grote massa overvloedig aanwezig waren. En dat zei hij, terwijl hij dronk van hetzelfde water.

56

ὔδατος. Ὡς δὲ μικροῦ¹ κατέλευσαν² αὐτὸν ἐπιδραμόντες ἅπαντες, τότε μὲν ἐπὶ τὸν Δία καταφυγῶν ὁ γενναῖος εὔρετο³ μὴ ἀποθανεῖν,

20 Peregrinos kondigt zijn zelfverbranding aan.

ἐς δὲ τὴν ἐξῆς Ὀλυμπιάδα⁴ λόγον τινὰ διὰ⁵ τετάρων ἐτῶν συνθεῖς τῶν διὰ μέσου ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἔπαινον⁶ ὑπὲρ τοῦ τὸ ὔδωρ ἐπαγαγόντος καὶ ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς τότε φυγῆς. Ἦδη δὲ ἀμελούμενος⁷ ὑφ' ἀπάντων καὶ μηκέθ' ὁμοίως περίβλεπτος ὦν-ἔωλα⁸ γὰρ ἦν ἅπαντα καὶ οὐδὲν ἔτι καινουργεῖν⁹ ἐδύνατο ἐφ' ὅτῳ ἐκπλήξει¹⁰ τοὺς ἐντυγχάνοντας καὶ θαυμάζειν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποβλέπειν¹¹ ποιήσει, οὐ̄περ ἐξ ἀρχῆς δριμύν¹² τινα ἔρωτα ἐρῶν ἐτύγχανεν-τὸ τελευταῖον τοῦτο τόλμημα ἐβουλεύσατο περὶ τῆς πυρᾶς, καὶ διέδωκε

---

¹ μικροῦ	bijna
² καταλεύω	stenigen
³ εὐρίσκομαι	een uitweg vinden
⁴ Ὀλυμπιάς, -άδος	de Olympische spelen
⁵ διὰ + <i>gen.</i>	in de loop van
⁶ ἔπαινος	lofrede
⁷ ἀμελέω	zich niet bekommeren om
⁸ ἔωλος	verwelkt, oudbakken, krachteloos
⁹ καινουργέω	als iets nieuws maken, veranderen
¹⁰ ἐκπλήττω	uit het veld slaan
¹¹ ἀποβλέπω	kijken naar, bewonderen
¹² δριμύς	scherp, heftig, scherpzinnig, sluw

Toen allen op hem af gerend waren en zij hem bijna gestenigd hadden, toen zocht de edele borst zijn toevlucht bij Zeus en vond een uitweg om niet te sterven.

20

Voor de volgende Olympische spelen stelde hij een rede samen in de loop van de vier tussen liggende jaren en hij hield die tegenover de Grieken, een lofredde over de man die het water had aangevoerd en een verontschuldiging over de vlucht van toen. Maar nu werd er niet meer naar hem omgekeken en was hij niet meer zoals voorheen beroemd – want alles was oudbakken en hij was niet meer in staat iets nieuws te doen, op grond waarvan hij degenen, die hem ontmoetten, zou verbijsteren en hen ertoe zou brengen hem te bewonderen en naar hem op te kijken, juist waarnaar hij van meet af aan een heftig verlangen had- tenslotte besloot hij tot dat waagstuk betreffende die vuurstapel, en hij stelde de Grieken onmiddellijk na de vorige Olympische spelen

λόγον ἐς τοὺς Ἑλληνας εὐθύς ἀπ' Ὀλυμπίων τῶν ἔμπροσθεν¹ ὡς ἐς τοῦπιόν² καύσων³ ἑαυτόν.

21 Peregrinos had zich in eenzaamheid moeten verbranden.

καὶ νῦν αὐτὰ ταῦτα θαυματοποιεῖ⁴, ὡς φασι, βόθρον⁵ ὀρύπτων καὶ ξύλα⁶ συγκομίζων καὶ δεινήν τινα τὴν καρτερίαν⁷ ὑπισχνούμενος. Ἐχρῆν δέ, οἶμαι, μάλιστα μὲν περιμένειν τὸν θάνατον καὶ μὴ δραπετεύειν⁸ ἐκ τοῦ βίου· εἰ δὲ καὶ πάντως διέγνωστό οἱ ἀπαλλάττεσθαι, μὴ πυρὶ μηδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς τραγωδίας τούτοις χρῆσθαι, ἀλλ' ἕτερόν τινα θανάτου τρόπον, μυρίων ὄντων, ἐλόμενον ἀπελθεῖν. εἰ δὲ καὶ τὸ πῦρ ὡς Ἡράκλειόν⁹ τι ἀσπάζεται¹⁰, τί δὴ ποτε οὐχὶ κατὰ σιγὴν ἐλόμενος ὄρος εὐδενδρον¹¹ ἐν ἐκείνῳ ἑαυτὸν ἐνέπρησεν¹² μόνος, ἕνα τινὰ οἶον

---

¹ ἔμπροσθεν	daarvoor
² τοῦπιόν	het naderende, de toekomst
³ καίω, καύσω	verbranden
⁴ θαυματοποιέω	goochelen, kunsten uitvoeren
⁵ βόθρος	kuil
⁶ ξύλον	hout(blok)
⁷ καρτερία	het uithouden, gehardheid
⁸ δραπετεύω	weglopen
⁹ Ἡράκλειός	van Herakles; <i>Herakles heeft zichzelf ook in brand laten steken door zijn vriend Philoktetes.</i>
¹⁰ ἀσπάζομαι	verwelkomen
¹¹ εὐδενδρος	rijk aan bomen
¹² ἐμπίμπρημι	in brand steken

ervan op de hoogte dat hij zich in de toekomst zou verbranden.

21

En nu voert hij juist die kunsten uit, zoals ze zeggen: hij graaft een kuil en verzamelt hout en belooft een geduchte volharding. Maar hij zou vooral de dood moeten afwachten en niet uit het leven moeten weglopen. En als hij dan al 100% besloten had eruit te stappen, dan zou hij geen vuur en niet die methodes uit de tragedie moeten gebruiken, maar hij zou een andere manier om te sterven moeten kiezen –er zijn namelijk ontelbare manieren- en hij zou zo moeten heen gaan. Maar als hij ook het vuur, zoals dat van Herakles- verwelkomt, waarom heeft hij dan niet in stilte een berg rijk aan bomen gekozen en zich daar in zijn eentje verbrand, nadat hij maar één persoon, zoals die Theagenes, als een Philoktetes aan zijn zijde genomen heeft.

60

Θεαγένη τοῦτον Φιλοκτῆτην¹ παραλαβών; ὁ δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς πανηγύρεως² πληθούσης³ μόνον οὐκ⁴ ἐπὶ σκηνῆς⁵ ὀπτήσει⁶ ἑαυτόν, οὐκ ἀνάξιος ὢν, μὰ τὸν Ἡρακλέα, εἴ γε χρή καὶ τοὺς πατραλοίας⁷ καὶ τοὺς ἀθέους δίκας διδόναι τῶν τολμημάτων. καὶ κατὰ τοῦτο πάνυ ὀψέ⁸ δρᾶν αὐτὸ ἔοικεν, ὃν ἐχρῆν πάλαι ἐς τὸν τοῦ Φαλάριδος⁹ ταῦρον ἐμπεσόντα

---

¹ Φιλοκτῆτης	Philoktetes
² πανήγυρις ἢ	feestvergadering
³ πλήθω	vol zijn, volliep
⁴ μόνον οὐκ	bijna
⁵ σκηνή	toneel
⁶ ὀπτᾶω	braden
⁷ πατραλοίας	vadermoordenaar
⁸ ὀψέ	laat

⁹ *Falaris van Akragas was een Griekse kolonist, oorspronkelijk uit Kreta. Hij was een belangrijk persoon bij de stichting van Akragas, waar hij betrokken was bij de bouw van de grote tempel van Zeus.*

Hij maakte van deze positie gebruik om tiran van Akragas (op Sicilië) te worden. In het algemeen stond Falaris berucht om zijn wreedheid maar hij was niet onverdienstelijk voor de stad. Zo voorzag hij de stad van water en liet hij stadsmuren bouwen. Hij werd door de inwoners van Himera verkozen tot algemeen heerser. Uit, in het bijzonder het Byzantijnse geschrift, de Suda, bleek dat hij op een bepaald moment de algemene macht had over heel Sicilië. Rond 554 v.Chr. werd hij verslagen door Theron en Falaris werd vermoord in zijn eigen messingen stier. De Stier van Phalaris was een vernuftige uitvinding uit de zesde eeuw voor Christus met een ijzingwekkende reputatie als martelwerktuig. Het levensgrote beest was gegoten in brons, met een hol lichaam waar een luik toegang tot gaf. Een ingenieus systeem van buizen en kleppen vond een

Hij zal in Olympia, wanneer de feestvergadering volloopt, bijna op toneel zichzelf braden en hij verdient dat, bij Herakles, als tenminste én de vadermoordenaars én de goddelozen gestraft moeten worden voor hun waagstukken. En in dat opzicht schijnt hij dat absoluut laat te doen, want hij had allang in de stier van Falaris moeten belanden

---

uitgang in de open mond van de stier. Het slachtoffer werd opgesloten in de buik, waarna een vuur werd opgestookt tussen de poten. Terwijl de stier veranderde in een bronzen oven transformeerde het buizensysteem de geslaakte kreten van doodsnoed in een, volgens getuigen, verrassend melodieus en levensecht geloei. De tiran Phalaris schijnt het martelinstrument geregeld te hebben ingezet ter muzikale aankleding van zijn banketten. Een opstand maakte een eind aan het bewind van de despoot. Phalaris eindigde in zijn eigen Bronzen Stier.

τὴν ἀξίαν¹ ἀποτετικέναι², ἀλλὰ μὴ ἅπαξ³ χανόντα πρὸς τὴν φλόγα⁴ ἐν ἀκαρεῖ⁵ τεθνάναι. καὶ γὰρ αὖ καὶ τότε οἱ πολλοὶ μοι λέγουσιν, ὡς οὐδεὶς ὀξύτερος ἄλλος θανάτου τρόπος τοῦ διὰ πυρός· ἀνοῖξαι γὰρ δεῖ μόνον τὸ στόμα καὶ αὐτίκα τεθνάναι.

22 Peregrinos' verlangen naar roem is onbegrensd.

Τὸ μέντοι θέαμα⁶ ἐπινοεῖται⁷, οἶμαι, ὡς σεμνόν, ἐν ἱερῷ χωρίῳ καιόμενος ἄνθρωπος, ἔνθα μὴδὲ θάπτειν ὅσιον⁸ τοὺς ἄλλους ἀποθνήσκοντας. ἀκούετε δέ, οἶμαι, ὡς καὶ πάλαι θέλων τις ἔνδοξος⁹ γενέσθαι, ἐπεὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐκ εἶχεν¹⁰ ἐπιτυχεῖν τούτου, ἐνέπρησε τῆς Ἐφεσίας¹¹ Ἀρτέμιδος τὸν νεών¹². τοιοῦτόν τι καὶ αὐτὸς

---

¹ *vul aan*: δίκην

² ἀποτίνω   terugbetalen

³ ἅπαξ   éénmaal

⁴ φλόξ ἢ   vlam, vuur

⁵ ἐν ἀκαρεῖ   in korte tijd

⁶ θέαμα τό   schouwspel

⁷ ἐπινοέω   bedenken

⁸ ὄσιος   vroom

⁹ ἔνδοξος   beroemd

¹⁰ ἔχω + *inf.*   kunnen, weten

¹¹ *In Efesos stond een grote tempel van Artemis; van deze tempel is nu nog maar 1 zuil over en een grote zandvlakte, waar die tempel ooit stond.*

¹² νεώς ὁ   tempel

en zo zijn verdiende straf moeten krijgen, maar hij had niet na slechts één maal in de richting van de vlam gegaapt te hebben in korte tijd dood moeten zijn. Want de meesten op hun beurt zeggen ook dit, dat er geen andere manier van sterven sneller is dan door vuur; want men moet slechts de mond openen en dan is het onvermijdelijk dat je onmiddellijk dood bent.

22

Dat schouwspel ziet men, denk ik, als eerbiedwaardig voor zich: de verbranding van een mens op heilig grondgebied; maar het is zelfs niet geoorloofd de anderen, wanneer ze sterven, daar te begraven. Maar jullie horen, dunkt me, hoe ook weleer iemand beroemd wilde worden en hoe hij, toen hij niet op een andere manier dat kon bereiken, de tempel van Artemis van Ephesos in brand gestoken heeft. Zo iets heeft

ἐπινοεῖ, τοσοῦτος ἔρωσ τῆς δόξης ἐντέτηκεν¹ αὐτῷ.

23 Peregrinos en goede bedoelingen.

Καίτοι φησὶν ὅτι ὑπὲρ² τῶν ἀνθρώπων αὐτὸ δρᾷ, ὡς διδάξειεν³ αὐτοὺς θανάτου καταφρονεῖν καὶ ἐγκαρτερεῖν⁴ τοῖς δεινοῖς. ἐγὼ δὲ ἠδέως ἂν ἐροίμην οὐκ ἐκεῖνον ἀλλ' ὑμᾶς, εἰ καὶ τοὺς κακούργους⁵ βούλοισθε ἂν μαθητὰς αὐτοῦ γενέσθαι τῆς καρτερίας ταύτης καὶ καταφρονεῖν θανάτου καὶ καύσεως⁶ καὶ τῶν τοιούτων δειμάτων⁷. ἀλλ' οὐκ ἂν εὔοιδ' ὅτι βουληθείητε. πῶς οὖν ὁ Πρωτεύς τοῦτο διακρινεῖ⁸ καὶ τοὺς μὲν χρηστοὺς ὠφελήσει⁹, τοὺς δὲ πονηροὺς οὐ φιλοκινδυνότερους¹⁰ καὶ τολμηροτέρους ἀποφανεῖ¹¹;

---

¹ ἐντήκομαι + *dat.*

wegsmelten in

² ὑπὲρ + *gen.*

ter bescherming van

³ διδασκω

onderwijzen

⁴ ἐγκαρτερέω + *dat.*

volhouden in

⁵ κακούργος

schurk

⁶ καῦσις ἢ

het verbranden

⁷ δεῖμα τό

schrik, schrikbeeld

⁸ διακρίνω

onderscheiden

⁹ ὠφελέω

helpen

¹⁰ φιλοκίνδυνος

vermetel

¹¹ ἀποφαίνω

maken tot

hij ook zelf bedacht; zo'n groot verlangen naar roem zit in hem ingebakken.

23

En toch zegt hij, dat hij het voor de mensen doet, om hen te leren de dood te verachten en in de ellende vol te houden. Ik zou wel graag niet aan hem, maar aan jullie vragen, of jullie ook zouden willen dat de schurken zijn leerlingen van die volharding en van de dood zouden zijn en verbranding zouden verachten en dat soort schrikbeelden. Maar ik weet dondersgoed, dat jullie dat wel niet zullen willen. Hoe dus zal Proteus dat onderscheid maken en zal hij de goeden helpen en de schurken niet vermeteler en grotere durfals maken?

24 Dood door verbranding voor iedereen?

Καίτοι δυνατὸν ἔστω¹ ἐς τοῦτο μόνους ἀπαντήσεσθαι² τοὺς πρὸς τὸ ὠφέλιμον ὀψομένους τὸ πρᾶγμα. ὑμᾶς δ' οὖν αὖθις ἐρήσομαι, δέξαισθ' ἂν ὑμῶν τοὺς παῖδας ζηλωτὰς³ τοῦ τοιούτου γενέσθαι; οὐκ ἂν εἴποιτε. καὶ τί τοῦτο ἠρόμην, ὅπου⁴ μηδ' αὐτῶν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ζηλώσειεν⁵ ἂν; τὸν γοῦν Θεαγένη τοῦτο μάλιστα αἰτιάσαιτο ἂν τις, ὅτι τᾶλλα ζηλῶν τάνδρὸς οὐχ ἔπεται τῷ διδασκάλῳ καὶ συνοδεύει παρὰ τὸν Ἡρακλέα, ὡς φησιν, ἀπιόντι, δυνάμενος ἐν βραχεῖ πανευδαίμων γενέσθαι συνεμπεσῶν ἐπὶ κεφαλὴν ἐς τὸ πῦρ. Οὐ γὰρ ἐν πήρᾳ⁶ καὶ βάκτρῳ καὶ τρίβωνι ὁ ζῆλος⁷, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀσφαλῆ καὶ ῥάδια καὶ παντὸς ἂν εἴη, τὸ τέλος δὲ καὶ τὸ κεφάλαιον χρὴ ζηλοῦν καὶ πυρὰν συνθέντα κορμῶν⁸ συκίνων⁹ ὡς ἔνι μάλιστα χλωρῶν¹⁰ ἐναποπνιγῆναι¹¹ τῷ καπνῷ· τὸ πῦρ γὰρ αὐτὸ οὐ μόνον Ἡρακλέους καὶ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλὰ

---

¹ ἔστω	het moet zijn; <i>imperativus 3e s.</i>
² ἀπαντάομαι	tegemoet gaan
³ ζηλωτής ὁ	volgeling
⁴ ὅπου	aangezien
⁵ ζηλώω	navolgen
⁶ πήρα ἢ	knapzak
⁷ ζῆλος ὁ	navolging
⁸ κορμός	stam
⁹ σύκινος	van een vijg
¹⁰ χλωρός	sappig, groen
¹¹ ἀποπνίγω	doen stikken

24

En toch moet het mogelijk zijn dat alleen zij, die wat voordelig is in het oog zullen houden, tot het verachten van de dood komen. Ik zal jullie dus daartegenover vragen: zullen jullie wel accepteren dat jullie kinderen leerlingen van zo'n man worden? Jullie zullen dat wel weigeren. En waarom vroeg ik dat, aangezien ook niemand van die leerlingen van die man hem zal navolgen. Met name kan men die Theagenes in ieder geval ervan beschuldigen, dat hij wel de overige dingen van die man navolgt, maar niet de leermeester volgt en met hem meegaat, wanneer hij naar Herakles, zoals hij zegt, weggaat, hoewel hij in korte tijd volstrekt gelukkig kan worden door met hem in het vuur te duiken. Die navolging zit 'm niet in een knapzak en staf en versleten mantel, maar dat zal wel veilig en makkelijk zijn en dat zal wel iedereen kunnen; hij moet het einde en de hoofdzaak navolgen en met hem een vuurstapel van zo groen mogelijke vijgenstammen oprichten en door de rook stikken. Want het vuur zelf is niet alleen van Herakles en Asklepios,

68

καὶ τῶν ἱεροσύλων¹ καὶ ἀνδροφόνων², οὓς ὄρᾱν ἔστιν ἐκ καταδίκης³ αὐτὸ πάσχοντας. ὥστε ἄμεινον τὸ διὰ τοῦ καπνοῦ· ἴδιον⁴ γὰρ καὶ ὑμῶν ἂν μόνων γένοιτο.

25 Peregrinos had geen geldige reden voor zelfverbranding.

Ἄλλως τε⁵ ὁ μὲν Ἡρακλῆς, εἴπερ ἄρα καὶ ἐτόλμησέν τι τοιοῦτο, ὑπὸ νόσου αὐτὸ ἔδρασεν, ὑπὸ τοῦ Κενταυρείου αἵματος, ὡς φησιν ἡ τραγωδία, κατεσθιόμενος⁶. οὗτος δὲ τίνος αἰτίας ἔνεκεν ἐμβάλλει φέρων ἑαυτὸν εἰς τὸ πῦρ; νῆ Δί', ὅπως τὴν καρτερίαν ἐπιδείξεται καθάπερ οἱ Βραχμᾶνες⁷. ἐκείνοις γὰρ αὐτὸν ἠξίου⁸ Θεαγένης εἰκάζειν⁹, ὥσπερ οὐκ ἔνόν¹⁰ καὶ ἐν Ἰνδοῖς εἶναι τινὰς μωροὺς¹¹ καὶ κενόδοξους¹² ἀνθρώπους. ὅμως δ' οὖν κἄν¹³ ἐκείνους μιμείσθω· ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ

---

¹ ἱερόσυλος	heiligschenner
² ἀνδροφόνος	moordenaar
³ καταδίκη	veroordeling, straf
⁴ ἴδιος + <i>gen.</i>	eigen aan
⁵ Ἄλλως τε	in het bijzonder
⁶ κατεσθίω	opeten
⁷ οἱ Βραχμᾶνες	Brahmanen
⁸ ἀξιόω	waardig achten
⁹ εἰκάζω	vergelijken
¹⁰ ἐνεστι	het is mogelijk; <i>acc. abs.</i>
¹¹ μωρός	dwaas
¹² κενόδοξος	ijdel
¹³ κἄν = καί	

maar ook van heiligschenners en moordenaars, van wie men kan zien dat zij dit ondergaan na veroordeling. In die zin is de dood door rook beter, want het kan ook een privilège van jullie alleen worden.

25

Herakles heeft, als hij tenminste ook zoiets gedurfd heeft, dat vooral door ziekte gedaan: hij werd door het bloed van de Kentaur, zoals de tragedie zegt, verteerd. Maar hij daar, om wat voor reden werpt hij zich snel daarin? Bij Zeus, om die volharding te laten zien, zoals de Brahmanen. Want Theagenes vindt het juist hem met hen te vergelijken, alsof het niet mogelijk is dat ook onder de Indiërs enige dwaze en ijdele mensen zijn. Maar toch moet hij dus ook die nabootsen. Want zij

ἐμπηδῶσιν ἐς τὸ πῦρ, ὡς Ὀνησίκριτος¹ ὁ Ἀλεξάνδρου κυβερνήτης² ἰδὼν Κάλανον καόμενον φησιν, ἀλλ' ἐπειδὴν νήσωσι³, πλησίον παραστάντες ἀκίνητοι⁴ ἀνέχονται⁵ παροπτώμενοι, εἴτ' ἐπιβάντες κατὰ σχῆμα⁶ καίονται, οὐδ' ὅσον ὀλίγον⁷ ἐντρέψαντες⁸ τῆς κατακλίσεως⁹. Οὗτος δὲ τί μέγα εἰ ἐμπεσὼν τεθνήξεται¹⁰ συναρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ πυρός; οὐκ ἀπ' ἐλπίδος μὴ¹¹ ἀναπηδήσασθαι αὐτὸν καὶ ἡμίφλεκτον¹², εἰ μὴ, ὅπερ φασί, μηχανήσεται¹³ βαθεῖαν¹ γενέσθαι καὶ ἐν βόθρῳ τὴν πυράν.

---

¹ *De geschiedschrijver Onesikritos, een tochtgenoot van Alexander de Grote en zelf een volgeling van Diogenes, had de Indische asceten die hij in Taxila had ontmoet geportretteerd als exotische cynici. Een van deze 'brahmanen', Kalanos, had Alexander vergezeld op diens terugtocht uit India naar Perzië om zich daar, toen hij ziek werd, te verbranden. De vrijwillige (vuur)dood lag de cynici dus na aan het hart. In het biografische aperçu dat aan de beschrijving van Peregrinos' zelfdoding voorafgaat, hamert Loukianos op de hang van de cynicus naar het martelaarschap.*

² κυβερνήτης	stuurman
³ νέω	opstapelen
⁴ ἀκίνητος	onbewegelijk
⁵ ἀνέχομαι + <i>ncp.</i>	het uithouden
⁶ κατὰ σχῆμα	statig
⁷ οὐδ' ὅσον ὀλίγον	zelfs niet een beetje
⁸ ἐντρέπω + <i>gen.</i>	veranderen aan
⁹ κατάκλισις	ligging
¹⁰ <i>fut. exactum</i>	
¹¹ οὐκ ἀπ' ἐλπίδος (έστι) μὴ	het is niet ver van de verwachting dat
¹² ἡμίφλεκτος	halfverbrand
¹³ μηχανάομαι	veroorzaken, bermen

springen niet in het vuur zoals Onesikritos, de stuurman van Alexander, zegt gezien te hebben, hoe namelijk Kalanos verbrand werd, maar wanneer ze een brandstapel hebben opgericht, gaan ze er naast staan en zonder te bewegen verdragen ze het van de zijkant geblakerd te worden en daarna bestijgen ze statig de brandstapel en verbranden, zonder zich zelfs een beetje te verleggen. Maar wat voor grote daad heeft hij verricht, als hij gestorven is na zich in het vuur gestort te hebben en door het vuur uit het leven gerukt te zijn? Het valt te verwachten dat hij ook halfverbrand omhoog zal springen, als hij niet, juist wat ze zeggen, ervoor zal zorgen, dat die vuurstapel diep is en in een kuil zit.

26 Wijziging van plan?

εἰσὶ δ' οἱ καὶ μεταβαλέσθαι¹ φασιν αὐτὸν καὶ τινα ὄνειρατα διηγεῖσθαι, ὡς τοῦ Διὸς οὐκ ἔωντος μαιίνειν² ἱερὸν χωρίον. ἀλλὰ θαρρείτω³ τούτου γε ἔνεκα· ἐγὼ γὰρ διομοσαίμην ἂν ἢ μὴν μηδένα τῶν θεῶν ἀγανακτήσειν, εἰ Περεγρίνος κακῶς ἀποθάνοι. οὐ μὴν οὐδὲ ῥάδιον αὐτῷ ἔτ' ἀναδύναι⁴. οἱ γὰρ συνόντες κύνες παρορμῶσιν⁵ καὶ συνωθοῦσιν ἐς τὸ πῦρ καὶ ὑπεκκάουσι⁶ τὴν γνώμην, οὐκ ἔωντες ἀποδειλιάν⁷. ὣν εἰ δύο συγκατασπάσας ἐμπέσοι εἰς τὴν πυράν, τοῦτο μόνον χάριεν ἂν ἐργάσαιτο.

27 Peregrinos wordt Phoinix.

Ἦκουον δὲ ὡς οὐδὲ Πρωτεὺς ἔτι καλεῖσθαι ἀξιοῖ, ἀλλὰ Φοῖνικα μετωνόμασεν⁸ ἑαυτόν, ὅτι καὶ φοῖνιξ, τὸ Ἰνδικὸν ὄρνεον⁹, ἐπιβαίνειν

---

¹ μεταβάλλομαι	van mening/plan veranderen
² μαιίνω	bevleken
³ θαρρέω	gerust zijn; <i>bevel 3e s.</i>
⁴ ἀναδύομαι	opduiken
⁵ παρορμάω	aanzetten
⁶ ὑπεκκάω	ontvlammen
⁷ ἀποδειλιάω	versagen, zich laf gedragen, terugdeinzen
⁸ μετονομάζω	een andere naam geven
⁹ ὄρνεον	vogel

πυρᾶς λέγεται πορρωτάτω¹ γήρωσ² προβεβηκώς. ἀλλὰ καὶ λογοποιεῖ³

---

¹ πορρωτάτω + *gen. part.* het verst

² γῆρας τό, γήρωσ ouderdom

³ λογοπιέω (redes) schrijven, opblazen

26

Er zijn er die vertellen dat hij van plan verandert en dat hij enige dromen beschrijft, als zou Zeus het niet toestaan het heilige gebied te bevleken. Maar wat dat betreft hoeft hij niet ongerust te zijn. Want ik zou kunnen zweren dat waarlijk geen der goden zich zou ergeren, als Peregrinos slecht aan zijn einde zou komen. Geloof me, want het is niet makkelijk voor hem nog boven te komen. Want de cynici, die bij hem zijn, drijven hem voort en en duwen hem het vuur in en ontvlammen zijn geest, omdat ze niet toelaten dat hij terugdeinst. En als hij twee van hen meetrekt en met hen in het vuur zal vallen, dan zal hij dat wel als enige welgevallige daad verrichten.

27

Ik hoorde dat hij ook niet meer Proteus genoemd wil worden, maar hij nam een andere naam aan: Phoinix, omdat ook van de Phoinix, die Indische vogel, gezegd wordt, dat die, zeer ver gevorderd op zijn weg van ouderdom, een vuurstapel betrad, maar hij verzint ook

75

καὶ χρησμούς τινὰς διέξεισιν παλαιούς δὴ, ὡς χρεῶν εἶη δαίμονα
νυκτοφύλακα¹ γενέσθαι αὐτόν, καὶ δῆλός ἐστι βωμῶν² ἤδη ἐπιθυμῶν
καὶ χρυσοῦς³ ἀναστήσεσθαι ἐλπίζων.

28 Wil Peregrinos een cultus?

Καὶ μὰ Δία οὐδὲν ἀπεικός⁴ ἐν πολλοῖς τοῖς ἀνοήτοις εὐρεθήσεσθαι
τινας τοὺς καὶ τεταρταίων⁵ ἀπηλλάχθαι δι' αὐτοῦ φήσοντας καὶ
νύκτωρ⁶ ἐντετυχηκέναι τῷ δαίμονι τῷ νυκτοφύλακι. οἱ κατάρατοι⁷ δὲ
οὔτοι μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ χρηστήριον, οἶμαι, καὶ ἄδυτον⁸ ἐπὶ τῇ πυρᾷ
μηχανήσονται, διότι καὶ Πρωτεύς ἐκεῖνος ὁ Διός, ὁ προπάτωρ⁹ τοῦ
ὀνόματος, μαντικός ἦν. μαρτύρομαι δὲ ἢ μὴν καὶ ἱερέας αὐτοῦ
ἀποδειχθήσεσθαι μαστίγων¹⁰ ἢ καυτηρίων¹¹ ἢ τινος τοιαύτης
τερατουργίας¹², ἢ καὶ νῆ Δία τελετήν¹ τινα ἐπ' αὐτῷ συστήσεσθαι

---

¹ νυκτοφύλαξ	nachtwacht
² βωμός	altaar
³ χρυσοῦς	gouden beeld
⁴ ἀπεικός	onwaarschijnlijk
⁵ τεταρταῖος (πυρετός)	derdendaagse koorts, wisselkoorts (malaria)
⁶ νύκτωρ	in de nacht
⁷ κατάρατος	vervloekt
⁸ ἄδυτον	het aduton, tempel, heiligdom
⁹ προπάτωρ	voorvader
¹⁰ μαστίξ	zweep
¹¹ καυτήριον	brandijzer
¹² τερατουργία	opsnijderij

en beschrijft enige oude orakels, ja zeker, dat het nodig is dat hij een in de nacht wakende god wordt en het is duidelijk dat hij al naar altaren verlangt en hoopte dat er gouden beelden opgericht zullen worden.

28

Bij Zeus, het is geenszins onwaarschijnlijk dat er onder vele dwazen een paar gevonden zullen worden, die zullen zeggen dat ze én van wisselkoorts bevrijd zijn door hem én in de nacht de nachtwakende god getroffen hebben. Die vervloekte leerlingen van hem zullen én een orakel én een tempel, denk ik, bij de vuurstapel vestigen, omdat ook Proteus, die zoon van Zeus, de voorvader van die naam, voorspellend was. Ik verzeker dat waarlijk ook priesters van hem aangesteld zullen worden om te geselen of te brandmerken of dat soort wonderlijkheden, of dat ook bij Zeus een nachtelijke ceremonie ter ere van hem tot stand

---

¹ τελετή

geloof, ceremonie

νυκτέριον¹ καὶ δαδουχίαν² ἐπὶ τῇ πυρᾷ.

29 De voorspelling van de Sibylla.

Θεαγένης δὲ ἔναγχος³, ὥς μοί τις τῶν ἐταίρων ἀπήγγειλεν, καὶ Σίβυλλαν
ἔφη προειρηκέναι περὶ τούτων· καὶ τὰ ἔπη γὰρ ἀπεμνημόνευεν⁴.

Ἄλλ' ὅπoταν Πρωτεὺς Κυνικῶν ὄχ⁵ ἄριστος ἀπάντων
Ζηνὸς ἐρίγδουπου⁶ τέμενος⁷ κατά⁸ πῦρ ἀνακάσας
ἐς φλόγα πηδήσας⁹ ἔλθη ἐς μακρὸν Ὀλυμπον,
δὴ τότε πάντας ὁμῶς¹⁰, οἱ ἀρούρης¹¹ καρπὸν ἔδουσιν¹²,
νυκτιπόλον¹³ τιμᾶν κέλομαι¹⁴ ἥρωα μέγιστον

---

¹ νυκτέριος	nachtelijks
² δαδουχία	het fakkeldragen
³ ἔναγχος	onlangs
⁴ ἀπομνημονεύω	zich herinneren, vertellen
⁵ ὄχα	verreweg
⁶ ἐρίγδουπος	luid donderend
⁷ τέμενος τό	heiligdom
⁸ <i>postpositie</i>	
⁹ πηδάω	springen
¹⁰ ὁμῶς	evenzeer
¹¹ ἄρουρα	land
¹² ἔδω	eten
¹³ νυκτιπόλος	in de nacht lopend
¹⁴ κέλομαι	bevelen

zal worden gebracht en een fakkelfeest bij de brandstapel.

29

Theagenes zei onlangs, zoals mij een vriend berichtte, dat ook de Sibylla daarover een voorspelling had gedaan.

Maar wanneer Proteus als verreweg de beste aller cynici
op het heiligdom van de luid dreunende Zeus vuur ontstoken
heeft, in de vlam gesprongen is en op de hoge Olympus komt,
dan beveel ik allen evenzeer, die de vrucht van het land eten,
hem als zeer grote, in de nacht rondwarende held te eren,

79

σύνθρονον¹ Ἡφαίστῳ καὶ Ἡρακλεῖι ἄνακτι.

30 Bakis' voorspelling.

Ταῦτα μὲν Θεαγένης Σιβύλλης ἀκηκοέναι φησίν. ἐγὼ δὲ Βάκιδος² αὐτῶ
χρησμὸν ὑπὲρ τούτων ἐρῶ· φησὶν δὲ ὁ Βάκις οὕτω, σφόδρα εὖ
ἐπειπῶν,

Ἄλλ' ὀπότεν Κυνικὸς πολυώνυμος³ ἐς φλόγα πολλὴν
πηδήσῃ δόξης ὑπ' ἐρινύι⁴ θυμὸν ὀρινθείς⁵,
δὴ τότε τοὺς ἄλλους κυναλώπεκας⁶, οἳ οἱ ἔπονται,
μιμεῖσθαι χρὴ πότμον⁷ ἀποικομένοιο λύκοιο⁸.
ὅς δέ κε δειλὸς ἐὼν φεύγῃ μένος⁹ Ἡφαίστοιο,
λάεσσιν¹⁰ βαλέειν τοῦτον τάχα πάντας Ἀχαιοὺς,

---

¹ σύνθρονος + *dat.* samen met ... op een troon zittend

² Bakis: *algemene naam voor voorspeller, orakelverteller*

³ πολυώνυμος rijk aan namen

⁴ ἐρινύς ἢ eriny, vloek

⁵ ὀρίνω prikkelen

⁶ κυναλώπηξ hond-vos

⁷ πότμος (doods)lot

⁸ λύκος wolf

⁹ μένος τό kracht

¹⁰ λάας τό steen

die samen met Hefaistos en de heer Herakles troont.

30

Theagenes zegt dat hij dat van de Sibylla gehoord heeft, maar ik zal hem een orakel van Bakis daarover vertellen. Bakis spreekt als volgt, terwijl hij dat zeer goed heeft gedaan:

Maar wanneer een cynicus rijk aan namen in een groot vuur springt door de vloek van roem in zijn hart geprikkeld, dan moeten al de andere hond-vossen, die hem volgen, het doodslot van de gestorven wolf navolgen.

Maar wie laf vlucht voor het geweld van Hefaistos die moeten alle Achaiers snel met stenen treffen,

81

ὡς μὴ ψυχρὸς¹ ἐὼν θερμηγορέειν² ἐπιχειρῆ³
χρυσῷ σαξάμενος⁴ πῆρην μάλα πολλὰ δανείζων⁵,
ἐν καλάϊς Πάτραισιν⁶ ἔχων τρὶς πέντε τάλαντα.

τί ὑμῖν δοκεῖ, ἄνδρες; ἄρα φαυλότερος⁷ χρησμολόγος⁸ ὁ Βάκις τῆς
Σιβύλλης εἶναι; ὥστε⁹ ὥρα¹⁰ τοῖς θαυμαστοῖς τούτοις ὀμιληταῖς¹¹ τοῦ
Πρωτέως περισκοπεῖν ἐνθα ἑαυτοὺς ἐξαερώσουσιν¹². τοῦτο γὰρ τὴν
καῦσιν¹³ καλοῦσιν.»

---

¹ ψυχρὸς	koud
² θερμηγορέω	warm spreken
³ ἐπιχειρέω	proberen
⁴ σάττω	vullen
⁵ δανείζω	geld uitlenen
⁶ Πάτραι	Patras, stad op het noordwesten van de Peloponnesos
⁷ φαῦλος	slecht
⁸ χρησμολόγος	waarzeggend, orakels uitleggend
⁹ ὥστε	zodoende
¹⁰ ὥρα	het is tijd
¹¹ ὀμιλητῆς ὁ	leerling, toehoorder
¹² ἐξαερώω	verdampen
¹³ καῦσις	verbranding

opdat hij niet, koud zijnd, warm probeert te spreken, na zijn knapzak met goud gevuld te hebben door zeer veel tegen rente uit te lenen, in het mooie Patras in het bezit van drie talenten.

Waarom schijnt jullie, mannen, Bakis een slechtere waarzegger te zijn dan de Sibylla? Zodoende is het tijd voor de wonderlijke toehoorders van Proteus rond te kijken, waar zij zich zullen verdampen. Want zo noemen zij de verbranding.”

31 Loukianos verlaat het opstootje.

Ταῦτ' εἰπόντος ἀνεβόησαν οἱ περιστῶτες ἅπαντες, «Ἦδη καιέσθωσαν¹ ἄξιοι τοῦ πυρός.» καὶ ὁ μὲν κατέβη γελῶν, «Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχή²,» τὸν Θεαγένη, ἀλλ' ὡς ἤκουσεν τῆς βοῆς, ἤκεν εὐθύς καὶ ἀναβὰς ἐκεκράγει καὶ μυρία κακὰ διεξήει περὶ τοῦ καταβεβηκότος· οὐ γὰρ οἶδα ὅστις ἐκεῖνος ὁ βέλτιστος ἐκαλεῖτο. ἐγὼ δὲ ἀφεις αὐτὸν διαρρηγνύμενον³ ἀπήειν ὀψόμενος τοὺς ἀθλητάς· ἤδη γὰρ οἱ Ἑλλανοδίκαι⁴ ἐλέγοντο εἶναι ἐν τῷ Πλεθρίῳ⁵.

32 Loukianos zegt Peregrinos vaarwel.

Ταῦτα μὲν σοι τὰ ἐν Ἦλιδι⁶. ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν Ὀλυμπίαν ἀφικόμεθα, μεστός⁷ ἦν ὁ ὀπισθόδομος⁸ τῶν κατηγορούντων⁹ Πρωτέως ἢ ἐπαινούντων τὴν προαίρεσιν¹⁰ αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἤλθον

---

¹ καιέσθωσαν	<i>imperativus 3^e pl. passief</i>
² ἰαχή	<i>geschreeuw</i>
³ διαρρήγνυμι	<i>doen barsten</i>
⁴ οἱ Ἑλλανοδίκαι	<i>scheidsrechters</i>
⁵ πλέθριον	<i>worstelperk</i>
⁶ Ἦλις	<i>Elis, stad en landschap op de Peloponnesos</i>
⁷ μεστός	<i>vol</i>
⁸ ὀπισθόδομος	<i>achterkamer van een tempel</i>
⁹ κατηγορέω + <i>gen.</i>	<i>beschuldigen, aanklagen</i>
¹⁰ προαίρεσις	<i>voorkeur, besluit</i>

31

Toen hij dat gezegd had, schreeuwden al de omstanders luid: “Zij moeten nu verbrand worden; ze verdienen het vuur.” En hij verliet het podium, terwijl hij Theagenes uitlachte: “Nestor ontging het geschreeuw niet.”, maar toen Theagenes het geschreeuw gehoord had, kwam hij onmiddellijk en op het podium gestapt schreeuwde hij en hij vertelde duizend en één kwalijkheden over hem die van het podium gestapt was; ik weet namelijk niet hoe die beste kerel heette. Ik liet hem met zijn uitbarsting en ging weg om naar de atleten te kijken. Men zei dat de scheidsrechters al in het worstelperk waren.

32

Dat was, zo moet je weten, wat zich afspeelde in Elis. Toen wij in Olympia aangekomen waren, was de achterkamer van de tempel vol met mensen die Proteus aanklaagden of zijn besluit prezen, zodat de

85

οἱ πολλοί, ἄχρι¹ δὴ παρελθὼν αὐτὸς ὁ Πρωτεὺς μυρίω² τῷ πλήθει παραπεμπόμενος κατόπιν³ τοῦ τῶν κηρύκων ἀγῶνος⁴ λόγους τινὰς διεξῆλθεν περὶ ἑαυτοῦ, τὸν βίον τε ὡς ἐβίω καὶ τοὺς κινδύνους οὓς ἐκινδύνευσεν διηγούμενος καὶ ὅσα πράγματα φιλοσοφίας ἕνεκα ὑπέμεινεν. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα πολλὰ ἦν, ἐγὼ δὲ ὀλίγων ἤκουσα ὑπὸ πλήθους τῶν περιεστώτων. εἴτα φοβηθεὶς μὴ συντριβεῖν⁵ ἐν τσαύτῃ τύρβῃ⁶, ἐπεὶ καὶ πολλοὺς τοῦτο πάσχοντας ἐώρων, ἀπῆλθον μακρὰ χάρειν φράσας θανατιῶντι⁷ σοφιστῆ τὸν ἐπιτάφιον⁸ ἑαυτοῦ πρὸ τελευτῆς διεξιόντι.

33 Peregrinos hangt toch aan het leven.

Πλὴν τό γε τοσοῦτον ἐπήκουσα· ἔφη γὰρ βούλεσθαι χρυσῷ βίῳ χρυσῆν κορώνην ἐπιθεῖναι· χρῆναι γὰρ τὸν Ἡρακλείως⁹ βεβιωκότα Ἡρακλείως ἀποθανεῖν καὶ ἀναμιχθῆναι¹⁰ τῷ αἰθέρι. «Καὶ ὠφελῆσαι,» ἔφη,

---

¹ ἄχρι	totdat
² μυρίος	ontzettend veel/groot
³ κατόπιν + <i>gen.</i>	achter
⁴ ἀγών	wedstrijd
⁵ συντρίβω	verdrukken
⁶ τύρβη	verwarring
⁷ θανατιάω	verlangen te sterven
⁸ ἐπιτάφιος	grafrede
⁹ Ἡρακλείως	als Herakles
¹⁰ ἀναμίγνυμι	vermengen, doen opgaan

meesten met hem op de vuist gingen, totdat Proteus zelf optrad, terwijl hij gesteund door zijn onmetelijke menigte doorgang kreeg, en achter de wedstrijd van de herauten over zichzelf een uiteenzetting gaf, terwijl hij beschreef, hoe hij geleefd had en de gevaren getrotseerd had en hoeveel problemen hij omwille van de filosofie had verdragen. Wat verteld was, was veel, maar ik hoorde maar weinig door de menigte omstanders. Daarna bang geworden dat ik in zo'n grote verwarring verdrukt zou worden, ging ik weg, toen ik zag dat ook velen dat ondergingen en toen ik de beste wensen had geuit aan het adres van de sofist, die verlangde te sterven en zijn eigen grafrede over zijn levenseinde uitsprak.

33

Maar ik heb wel het volgende gehoord. Hij zei namelijk op een gouden leven een gouden kroon te zetten, dat hij, die als Herakles geleefd had, als Herakles moest sterven en moest opgaan in de lucht. Hij zei:

«βούλομαι τοὺς ἀνθρώπους δείξας αὐτοῖς ὃν χρὴ τρόπον θανάτου καταφρονεῖν· πάντας οὖν δεῖ μοι τοὺς ἀνθρώπους Φιλοκλήτας γενέσθαι.» οἱ μὲν οὖν ἀνοητότεροι τῶν ἀνθρώπων ἐδάκρυον καὶ ἐβόων «Σώζου τοῖς Ἑλλησιν,» οἱ δὲ ἀνδρωδέστεροι¹ ἐκεκράγεσαν «Τέλει τὰ δεδογμένα,» ὑφ' ὧν ὁ πρεσβύτερος οὐ μετρίως ἐθορυβήθη ἐλπίζων πάντας ἔξεσθαι² αὐτοῦ καὶ μὴ προήσεσθαι³ τῷ πυρί, ἀλλὰ ἄκοντα⁴ δὴ καθέξειν ἐν τῷ βίῳ. τὸ δὲ «Τέλει τὰ δεδογμένα» πάνυ ἀδόκητον⁵ αὐτῷ προσπεσὸν ὠχριαῖν⁶ ἔτι μᾶλλον ἐποίησεν, καίτοι ἤδη νεκρικῶς⁷ τὴν χροιάν⁸ ἔχοντι, καὶ νῆ Δία καὶ ὑποτρέμειν, ὥστε κατέπαυσε τὸν λόγον.

34 Peregrinos geniet van zijn roem.

Ἐγὼ δέ, εἰκάζεις, οἶμαι, πῶς ἐγέλω· οὐδὲ γὰρ ἐλεεῖν⁹ ἄξιον ἦν οὕτω δυσέρωτα¹⁰ τῆς δόξης ἀνθρώπων ὑπὲρ ἅπαντας ὅσοι τῇ αὐτῇ Ποινῇ¹¹

---

¹ ἀνδρωδής	manhaftig
² ἔχομαι + <i>gen.</i>	zich vasthouden aan
³ προίημι	prijsgeven
⁴ ἄκων	tegen zijn zin
⁵ ἀδόκητος	onverwacht
⁶ ὠχριαῖα	bleek zijn
⁷ νεκρικῶς	als een dode
⁸ χροιά ἢ	huidskleur
⁹ ἐλεέω	medelijden hebben
¹⁰ δύσερωτος, -ωτος + <i>gen.</i>	hevig verlangend naar
¹¹ ποινή	straf

“En ik wil de mensen helpen door ze te laten zien, hoe zij de dood moeten verachten. Alle mensen moeten voor mij een Philoktetes worden.” De dwazen onder de mensen huilden en schreeuwden: “Red u voor de Grieken,” en de moedigeren schreeuwden: “Vultrek je besluit,” en de oude man raakte hierdoor behoorlijk van slag, omdat hij hoopte dat allen hem zouden tegenhouden en niet aan het vuur zouden prijsgeven, maar hem tegen zijn zin in leven zouden houden. Die kreet ‘Vultrek je besluit’ die absoluut onverwacht hem overkomen was, deed hem nog meer verbleken, ook al had hij reeds de kleur van een dode en deed hem bij Zeus ook een weinig sidderen, zodat hij zijn rede eindigde.

34

Je vermoedt het wel, denk ik, ik lachte me rot. Want het was ‘t niet waard met een man, die zo’n hevig verlangde naar roem koesterde, medelijden te hebben meer dan met allen, die door dezelfde straf getroffen worden.

ἐλαύνονται. παρεπέμπετο δὲ ὄμως ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐνεφορεῖτο¹ τῆς δόξης ἀποβλέπων ἐς τὸ πλῆθος τῶν θαυμαζόντων, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος² ὅτι καὶ τοῖς ἐπὶ τὸν σταυρὸν³ ἀπαγομένοις ἢ ὑπὸ τοῦ δημίου⁴ ἐχομένοις πολλῶ πλείους ἔπονται.

35

Καὶ δὴ τὰ μὲν Ὀλύμπια τέλος εἶχεν, κάλλιστα Ὀλυμπίων γενόμενα ὧν ἐγὼ εἶδον, τετράκις⁵ ἤδη ὀρώων. ἐγὼ δέ-οὐ γὰρ ἦν εὐπορησάμενος⁶ ὀχήματος⁷ ἅμα πολλῶν ἐξιόντων-ἄκων ὑπελειπόμην. ὁ δὲ ἀεὶ ἀναβαλλόμενος⁸ νύκτα τὸ τελευταῖον⁹ προειρήκει ἐπιδείξασθαι τὴν καῦσιν· καὶ με τῶν ἐταίρων τινὸς παραλαβόντος περὶ μέσας νύκτας ἐξαναστάς ἀπήειν εὐθύ¹⁰ τῆς Ἀρπίνης¹¹, ἔνθα ἦν ἡ πυρά. στάδιοι

---

¹ ἐμφορέομαι + *gen.* gretig tot zich nemen

² ἄθλιος rampzalig

³ σταυρός kruis

⁴ δήμιος beul

⁵ τετράκις vier keer

⁶ εὐπορέω + *gen.* overvloed hebben aan, de beschikking hebben over

⁷ ὄχημα τό het vervoeren, wagen

⁸ ἀναβάλλομαι uitstellen

⁹ τὸ τελευταῖον tenslotte

¹⁰ εὐθύ + *gen.* recht af op

¹¹ *Harpina was een stadje op de Pelponnesos*

Toch ging hij tussen een haag van mensen door en nam hij de roem graag tot zich, terwijl hij naar de massa van zijn bewonderaars keek, maar de ongelukkige wist niet, dat ook degenen, die naar het kruis gebracht worden of in handen waren van de beul, door veel meer gevolgd worden.

35

En reeds waren de Olympische spelen voorbij. Het waren de mooiste geweest van die spelen, die ik gezien heb en ik zag de spelen al vier keer. Ik bleef tegen mijn zin achter, want het was onmogelijk de beschikking te krijgen over een vervoermiddel, omdat velen tegelijk weggingen. Terwijl hij de nacht uitstelde, maakte hij tenslotte openlijk bekend de verbranding te laten zien. En toen een vriend me rond middernacht was komen halen en ik opgestaan was, ging ik rechtstreeks naar Harpina, waar de brandstapel was.

πάντες οὔτοι εἴκοσιν ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας κατὰ τὸν ἵππόδρομον¹
ἀπιόντων πρὸς ἕω². καὶ ἐπεὶ τάχιστα ἀφικόμεθα, καταλαμβάνομεν
πυρὰν νενησμένην ἐν βόθρῳ ὅσον ἐς ὄργυιαν³ τὸ βάθος⁴. δᾶδες⁵ ἦσαν
τὰ πολλὰ καὶ παρεβέβυστο⁶ τῶν φρυγάνων⁷, ὡς ἀναφθεῖη⁸ τάχιστα.

36 Peregrinos springt.

καὶ ἐπειδὴ ἡ σελήνη ἀνέτελλεν⁹-ἔδει γὰρ κάκεινιν θεάσασθαι τὸ
κάλλιστον τοῦτο ἔργον-πρόεισιν ἐκεῖνος ἐσκευασμένος ἐς τὸν ἀεὶ
τρόπον καὶ ξὺν αὐτῷ τὰ τέλη¹⁰ τῶν κυνῶν, καὶ μάλιστα ὁ γεννάδας¹¹ ὁ
ἐκ Πατρῶν, δᾶδα ἔχων, οὐ φαῦλος δευτεραγωνιστῆς¹². ἐδαδοφόρει δὲ
καὶ ὁ Πρωτεύς. καὶ προσελθόντες ἄλλος ἀλλαχόθεν ἀνῆψαν τὸ πῦρ

---

¹ ἵππόδρομος	paardenrenbaan
² ἕως ἢ	dageraad
³ ὄργυιᾶ	vadem, 1,85 m
⁴ βάθος τό	diepte
⁵ δᾶς, δαδός ἢ	fakkelt, dennehout
⁶ παραβυνέω	volstoppen
⁷ φρύγανον τό	rijshout
⁸ ἀνάπτω	aansteken
⁹ ἀνατέλλω	opkomen
¹⁰ τέλος τό	magistraat
¹¹ γεννάδας ὁ	edel, flink
¹² δευτεραγωνιστῆς	tweede toneelspeler

Dat zijn twintig stadiën vanaf Olympia, wanneer men via de paardenrenbaan naar het oosten weggaat. En zodra wij aangekomen waren, troffen we een brandstapel aan opgetast in een kuil, die ongeveer een vadem diep was. Het meeste was dennehout en dat was volgestopt met rijshout om zo snel mogelijk aangestoken te worden.

36

En toen de maan opkwam –ook die moest immers die zeer mooie daad zien- kwam hij tevoorschijn, toegerust zoals altijd en met hem kwamen de leiders der cynici tevoorschijn en met name die edele uit Patras, met een fakkel, geen slechte tweede hoofdrolspeler. Ook Proteus droeg een fakkel. De een ging van deze kant en de ander van die kant op de brandstapel af en stak het vuur aan, dat enorm was omdat het van

μέγιστον ἄτε¹ ἀπὸ δάδων καὶ φρυγάνων. ὁ δέ-καί μοι πάνυ ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν-ἀποθέμενος τὴν πήραν καὶ τὸ τριβώνιον καὶ τὸ Ἑράκλειον ἐκεῖνο ρόπαλον², ἔστη ἐν ὀθόνη³ ρυπώση⁴ ἀκριβῶς. εἶτα ἦται λιβανωτόν⁵, ὡς ἐπιβάλοι ἐπὶ τὸ πῦρ, καὶ ἀναδόντος τινὸς ἐπέβαλέν τε καὶ εἶπεν ἐς τὴν μεσημβρίαν⁶ ἀποβλέπων-καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πρὸς τὴν τραγωδίαν ἦν, ἡ μεσημβρία-«Δαίμονες μητρῶοι καὶ πατρῶοι, δέξασθέ με εὐμενεῖς.» ταῦτα εἰπὼν ἐπήδησεν ἐς τὸ πῦρ, οὐ μὴν ἐωρᾶτό γε, ἀλλὰ περιεσχέθη⁷ ὑπὸ τῆς φλογὸς πολλῆς ἡρμένης⁸.

37 Loukianos blijft nog even kijken.

Αὐθις ὀρῶ γελῶντά σε, ὦ καλὲ Κρόνιε, τὴν καταστροφὴν⁹ τοῦ δράματος. ἐγὼ δὲ τοὺς μητρώους μὲν δαίμονας ἐπιβοώμενον μὰ τὸν Δί' οὐ σφόδρα ἠτιώμην· ὅτε δὲ καὶ τοὺς πατρώους ἐπεκαλέσατο, ἀναμνησθεῖς τῶν περὶ τοῦ φόνου εἰρημένων οὐδὲ κατέχειν ἡδυνάμην τὸν γέλωτα. οἱ Κυνικοὶ δὲ περιστάντες τὴν πυρὰν οὐκ ἐδάκρυον μὲν,

---

¹ ἄτε	als, evenals, omdat
² ρόπαλον	knuppel
³ ὀθόνη ἢ	linnen, laken
⁴ ρυπάω	vuil zijn
⁵ λιβανωτός ὁ	wierook
⁶ μεσημβρία	het zuiden
⁷ περιέχω	omvatten
⁸ αἴρω	optillen
⁹ καταστροφή	ontknoping

dennehout en rijshout kwam. Hij legde zijn knapzak af –en hij lette absoluut op mij- en zijn mantel en die knots van Herakles legde hij neer en hij bleef staan in een zonder meer vuil linnen kleed. Daarna vroeg hij wierook om op het vuur te gooien en toen iemand hem het had aangegeven, wierp hij het erop en hij zei met zijn blik op het zuiden – want ook juist dat, het zuiden, had te maken met de tragedie- “Goden van mijn moeder en vader ontvangt mij welgezind.” Na die woorden sprong hij in het vuur. Dat zag men heus niet, maar hij werd omgeven door de vuurzee in de lucht.

37

Opnieuw zie ik je lachen, mooie Kronios, om de ontknoping van het stuk. Bij Zeus, niet blaamde ik bepaaldelijk hem dat hij de goden van zijn moeder aanriep, maar toen hij ook die van zijn vader had aangeroepen, kon ik zelfs mijn lachen niet inhouden, omdat ik dacht aan wat gezegd is over de moord op hem. De cynici gingen om de brandstapel staan en

σιωπῆ δὲ ἐνεδείκνυντο λύπην¹ τινὰ εἰς τὸ πῦρ ὀρώντες, ἄχρι δὴ ἀποπνιγείς ἐπ' αὐτοῖς, «Ἀπίωμεν,» φημί, «ὦ μάταιοι². οὐ γὰρ ἡδὺ τὸ θέαμα ὠπτημένον γέροντα ὄραν κνίσης ἀναπιμπλαμένους³ πονηρᾶς. ἢ περιμένετε ἔστ' ἂν γραφεύς⁴ τις ἐπελθὼν ἀπεικάσῃ⁵ ὑμᾶς οἴους τοὺς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἐταίρους τῷ Σωκράτει παραγράφουσιν;» ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἠγανάκτουν καὶ ἐλοιδοροῦντό μοι, ἔνιοι δὲ καὶ ἐπὶ τὰς βακτηρίας⁶ ἤξαν⁷. εἶτα, ἐπειδὴ ἠπειλήσα⁸ ξυναρπάσας τινὰς ἐμβαλεῖν εἰς τὸ πῦρ, ὡς ἂν ἔποιντο τῷ διδασκάλῳ, ἐπαύσαντο καὶ εἰρήνην ἤγον.

38 Peregrinos heeft het verdiende gekregen.

Ἐγὼ δὲ ἐπανιών⁹ ποικίλα, ὦ ἐταῖρε, πρὸς ἑμαυτὸν ἐνενόουν, τὸ φιλόδοξον οἷόν τί ἐστὶν ἀναλογιζόμενος, ὡς μόνος οὗτος ὁ ἔρωσ ἀφυκτος¹⁰ καὶ τοῖς πάνυ θαυμαστοῖς εἶναι δοκοῦσιν, οὐχ ὅπως¹¹ ἐκείνῳ

---

¹ λύπη ἢ	pijn
² μάταιος	dwaas
³ ἀναπίμπλαμαι	zich vullen met
⁴ γραφεύς	schilder
⁵ ἀπεικάζω	afbeelden
⁶ βακτηρία ἢ	staf, <i>pl.</i> fasces
⁷ αἴσσω	snellen, overgaan tot
⁸ ἀπειλέω	dreigen
⁹ ἐπανείμι	teruggaan
¹⁰ ἀφυκτος	onontkoombaar, onweerlegbaar
¹¹ οὐχ ὅπως	laat staan

hielden niet maar zij lieten in stilte enig verdriet zien, terwijl ze in het vuur keken, totdat ik dan verstikt van ergernis daarom zei: "Laten we weggaan, dwazen. Want het is geen prettig schouwspel, om je longen vullend met irritante geur van verbrand vlees, een geblakerde grijsaard te zien. Of wachten jullie, totdat een schilder komt en jullie schildert, zoals ze die vrienden in de gevangenis naast Sokrates schilderen?" Die ergerden zich dus en schimpten op mij en sommigen snelden ook op hun stokken af. Daarna, toen ik bedreigd had enkelen van hen te grijpen en hen in het vuur te werpen om hun leermeester te volgen, hielden ze op en bewaarden ze de vrede.

38

Toen ik terugkeerde, vriend, was ik in complexe gedachten verzonken; ik overwoog wat voor iets de eerezucht is, hoe alleen dat verlangen onvermijdbaar is ook voor wie absoluut bewonderenswaardig schijnt te zijn, laat staan voor die man, die én in de andere opzichten dwaas en

τάνδρι και τάλλα ἐμπλήκτως¹ και ἀπονενοημένως² βεβιωκότι και οὐκ ἀναξίως τοῦ πυρός.

39 Loukianos als ooggetuige.

εἶτα ἐνετύγχανον πολλοῖς ἀπιοῦσιν ὡς θεάσαιντο και αὐτοί· ὤοντο γὰρ ἔτι καταλήψεσθαι ζῶντα αὐτόν. και γὰρ και τότε τῆ προτεραία³ διεδέδοτο ὡς πρὸς ἀνίσχοντα⁴ τὸν ἥλιον ἀσπασάμενος⁵, ὡσπερ ἀμέλει⁶ και τοὺς Βραχμᾶνάς φασι ποιεῖν, ἐπιβήσεται τῆς πυρᾶς. ἀπέστρεφον δ' οὖν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν λέγων ἤδη τετελέσθαι τὸ ἔργον, οἷς μὴ και τοῦτ' αὐτὸ περισπούδαστον⁷ ἦν, κἂν αὐτὸν ιδεῖν τὸν τόπον και τι λείψανον⁸ καταλαμβάνειν τοῦ πυρός. Ἐνθα δὴ, ὦ ἑταῖρε, μυρία πράγματα εἶχον ἅπασι διηγούμενος και ἀνακρίνουσιν⁹ και ἀκριβῶς ἐκπυνομένοισι. εἰ μὲν οὖν ἴδομί τινα χαρίεντα¹⁰, ψιλὰ¹¹ ἂν ὡσπερ

---

¹ ἐμπλήκτως	dwaas
² ἀπονενοημένως	dom
³ προτεραῖος	vorig
⁴ ἀνίσχω	opkomen
⁵ ἀσπάζομαι	begroeten
⁶ ἀμέλει	natuurlijk, inderdaad
⁷ περισπούδαστος	gewenst
⁸ λείψανον τό	restje
⁹ ἀνακρίνω	onderzoeken
¹⁰ χαρίεις	beschaafd
¹¹ ψιλόσ	eenvoudig

dom geleefd heeft én niet op een wijze dat hij niet het vuur verdiend heeft.

39

Vervolgens ontmoette ik velen, terwijl ze vertrokken om het ook zelf te zien. Want ze dachten hem nog in leven aan te zullen treffen. Want de vorige dag was ook dit gerucht verspreid, dat hij tegen zonsopgang na hun begroet te hebben, zoals men zegt, dat inderdaad ook de Brahmanen dat doen, de vuurstapel zou betreden. Ik liet de meesten dus van hen omdraaien door te zeggen dat het er al op zat, tenminste als het hun niet juist daarom te doen was zowel de plek zelf te zien als ook een restje vuur aan te treffen. Daar dan vriend, had ik ontelbare problemen toen ik het aan allen beschreef, terwijl die mij ondervroegen en naar de details vroegen. Als ik dus een beschaafd persoon zag,

σοὶ τὰ πραχθέντα διηγούμεην, πρὸς δὲ τοὺς βλάκας¹ καὶ πρὸς τὴν ἀκρόασιν² κεχηνότας ἐτραγώδουν³ τι παρ' ἑμαυτοῦ, ὡς ἐπειδὴ ἀνήφθη μὲν ἡ πυρά, ἐνέβαλεν δὲ φέρων ἑαυτὸν ὁ Πρωτεύς, σεισμοῦ πρότερον μεγάλου γενομένου σὺν μυκηθμῷ⁴ τῆς γῆς, γύψ ἀναπτάμενος⁵ ἐκ μέσης τῆς φλογὸς οἴχοιτο ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνθρωπιστὶ⁶ μεγάλη τῆ φωνῆ λέγων

«ἔλιπον γὰν, βαίνω δ' ἐς Ὀλυμπον.»

ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐτεθήπεσαν⁷ καὶ προσεκύνουν ὑποφρίττοντες⁸ καὶ ἀνέκρινόν με πότερον πρὸς ἔω ἢ πρὸς δυσμὰς⁹ ἐνεχθείη¹⁰ ὁ γύψ· ἐγὼ δὲ τὸ ἐπελθὸν ἀπεκρινάμην αὐτοῖς.

---

¹ βλάξ, βλακός	dom
² ἀκρόασις	het luisteren
³ τραγώδew	melodramatisch doen
⁴ μυκηθμός	geloel, gedreun
⁵ ἀναπέτομαι	opvliegen
⁶ ἀνθρωπιστὶ	als een mens
⁷ τέθηπα	verbaasd zijn
⁸ ὑποφρίττω	een weinig huiveren
⁹ δυσμὴ ἢ	zonsondergang, wetsen
¹⁰ φέρομαι	vliegen

vertelde ik de gebeurtenissen eenvoudig, zoals aan jou, maar tegenover de dommen en hen die stierven van verlangen het te horen, maakte ik het vanuit mijzelf dramatischer, dat een gier, toen de brandstapel aangestoken was en Proteus zich snel erin geworpen had, nadat er eerst een grote beving had plaats gevonden samen met gedreun van de aarde, omhoog wegvloog midden uit de vlam naar de hemel, terwijl hij als een mens met luide stem sprak:

“Ik heb de aarde verlaten en ga naar de Olympus.”

Die lieden dus stonden paf en waren een weinig huiverend in verering en zij ondervroegen me of de gier naar de dageraad of naar zonsondergang gevlogen was. Ik antwoordde hun wat in me opkwam

40 Fama volat.

Ἄπελθὼν δὲ ἐς τὴν πανήγυριν ἐπέστην τινὶ πολιῶ¹ ἀνδρὶ καὶ νῆ τὸν Δί' ἀξιοπίστῳ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῷ πώγωνι² καὶ τῇ λοιπῇ σεμνότητι³, τὰ τε ἄλλα διηγουμένῳ περὶ τοῦ Πρωτέως καὶ ὡς μετὰ τὸ καυθῆναι θεάσαιτο αὐτὸν ἐν λευκῇ ἐσθῆτι μικρὸν ἔμπροσθεν⁴, καὶ νῦν ἀπολίτοι περιπατοῦντα⁵ φαιδρὸν ἐν τῇ ἐπτάφωνῳ⁶ στοᾶ κοτίνῳ⁷ τε ἐστεμμένον. εἴτ' ἐπὶ πᾶσι προσέθηκε τὸν γῦπα, διομνύμενος ἧ μὴν αὐτὸς ἔωρακένας ἀναπτάμενον ἐκ τῆς πυρᾶς, ὃν ἐγὼ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφῆκα πέτεσθαι καταγελῶντα τῶν ἀνοήτων καὶ βλακικῶν τὸν τρόπον.

41

Ἐννόει τὸ λοιπὸν οἷα εἰκὸς ἐπ' αὐτῷ γενήσεσθαι, ποίας μὲν οὐ μελίττας⁸ ἐπιστήσεσθαι ἐπὶ τὸν τόπον, τίνας δὲ τέττιγας⁹ οὐκ ἐπάσεσθαι, τίνας δὲ

---

¹ πολιός	grijs
² πώγων	baard
³ σεμνότης ἢ	eerwaardigheid
⁴ ἔμπροσθεν	tevoren
⁵ περιπατέω	rondwandelen
⁶ ἐπτάφωνος	met zeven stemmen/echo's
⁷ κότινος	wilde olijf
⁸ μέλισσα	bij
⁹ τέττιξ ὀ	krekel

40

Toen ik weggegaan was naar de feestvergadering, ging ik bij een man staan, die grijs was en bij Zeus vertrouwenswaardig qua gelaat wegens zijn baard en omdat hij verder eerbiedwaardig was; afgezien van de rest vertelde hij over Proteus, dat hij hem na de verbranding zojuist in witte kleren had gezien en dat hij hem nu had achtergelaten, terwijl hij in witte kleding wandelde in de stoa met zeven echo's, bekranst met wilde olijf. Daarna voegde hij aan alles de gier toe, terwijl hij zwoer werkelijk zelf gezien te hebben hoe hij opgevlogen was van de brandstapel; die gier had ik zojuist laten vliegen met spottend gelach om hoe de dwazen en dommen zijn.

41

Bedenk voortaan wat voor dingen natuurlijk om hem zullen gebeuren, wat voor bijen niet zich op die plaats zullen neerlaten en welke krekels daar niet die plaats zullen toezingen en welke kraaien

κορώνας¹ οὐκ ἐπιπτήσεσθαι καθάπερ ἐπὶ τὸν Ἡσιόδου² τάφον, καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰκόνας³ μὲν γὰρ παρά τε Ἡλείων αὐτῶν παρά τε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οἷς καὶ ἐπεσταλκέναι⁴ ἔλεγεν, αὐτίκα μάλα οἶδα πολλὰς ἀναστησομένας⁵. φασὶ δὲ πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐνδόξοις⁶ πόλεσιν ἐπιστολὰς⁷ διαπέμψαι αὐτόν, διαθήκας⁸ τινὰς καὶ παραινέσεις⁹ καὶ νόμους· καὶ τινὰς ἐπὶ τούτῳ πρεσβευτὰς τῶν ἐταίρων ἐχειροτόνησεν¹⁰, νεκραγγέλους¹¹ καὶ νερτεροδρόμους¹² προσαγορεύσας.

42

Τοῦτο τέλος τοῦ κακοδαίμονος Πρωτέως ἐγένετο, ἀνδρός, ὡς βραχεῖ λόγῳ περιλαβεῖν¹³, πρὸς ἀλήθειαν μὲν οὐδεπώποτε ἀποβλέψαντος, ἐπὶ

---

¹ κορώνη	kraai
² <i>de dichter Hesiodos</i>	
³ εἰκῶν	beeld
⁴ ἐπιστέλλω	opdragen
⁵ ἀνίσταμαι	opgesteld worden
⁶ ἐνδοξος	beroemd
⁷ ἐπιστολή	brief
⁸ διαθήκη	testament
⁹ παραινέσεις ἢ	raad
¹⁰ χειροτονέω	besluiten, kiezen
¹¹ νεκράγγελος	dodenbode
¹² νερτεροδρόμος	dodenkoerier
¹³ περιλαμβάνω	samenvatten

er niet naartoe zullen vliegen, precies zoals naar het graf van Hesiodos en dat soort dingen. Ik weet zeker dat beelden van de kant van de Eleiers zelf en van de rest der Grieken, van wie hij zei het hun ook opgedragen te hebben, direct opgesteld zullen worden. Ze zeggen dat hij naar alle steden zo'n beetje, die beroemd zijn, brieven heeft gestuurd, enige testamenten en aanbevelingen en wetten. Hij heeft voor die opdracht onder zijn vrienden enige gezanten uitgekozen; hij noemde ze dodenboden en dodenkoeriers.

42

Dat was het einde van de rampzalige Proteus, een man, om het kort smen te vatten, die zich nog nooit bekreund heeft om de waarheid

δόξη δὲ καὶ τῷ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνῳ ἅπαντα εἰπόντος ἀεὶ καὶ πρᾶξαντος, ὡς καὶ εἰς πῦρ ἀλέσθαι¹, ὅτε² μηδὲ ἀπολαύειν³ τῶν ἐπαίνων ἔμελλεν ἀναίσθητος⁴ αὐτῶν γενόμενος.

43 Peregrinos toch niet zo'n cynicus.

Ἐν ἔτι σοι προσδιηγησάμενος παύσομαι, ὡς ἔχης ἐπὶ πολὺ γελᾶν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πάλαι οἶσθα, εὐθύς ἀκούσας μου ὅτε ἤκων ἀπὸ Συρίας διηγούμην ὡς ἀπὸ Τρωάδος συμπλεύσαιμι αὐτῷ καὶ τήν τε ἄλλην τήν ἐν τῷ πλῶ τρυφήν⁵ καὶ τὸ μειράκιον τὸ ὠραῖον ὃ ἔπεισε κυνίζειν⁶ ὡς ἔχοι τινὰ καὶ αὐτὸς Ἀλκιβιάδην, καὶ ὡς ἐπεὶ ταραχθεῖμεν τῆς νυκτὸς ἐν μέσῳ τῷ Αἰγαίῳ γνόφου⁷ καταβάντος καὶ κῦμα⁸ παμμέγεθες⁹ ἐγείραντος ἐκώκυε¹⁰ μετὰ τῶν γυναικῶν ὁ θαυμαστὸς καὶ θανάτου κρείττων εἶναι δοκῶν.

---

¹ ἄλλομαι	springen
² ὅτε	wanneer, daar
³ ἀπολαύω + <i>gen.</i>	genieten van
⁴ ἀναίσθητος	onbemerkt
⁵ τρυφή	weelderigheid
⁶ κυνίζω	de cynicus spelen
⁷ γνόφος	duisternis
⁸ κῦμα	golf
⁹ παμμέγεθης	zeer groot
¹⁰ κωκύω	jammeren, weeklagen

die echter altijd alles gezegd en gedaan heeft voor roem en de lof van de massa, zoals ook in het vuur springen.

43

Ik zal jou nog één ding vertellen en dan ophouden; dan kun je nog lang lachen. Het volgende weet je namelijk allang. Je hebt het meteen van mij gehoord, toen ik uit Syrië kwam en ik je vertelde, dat ik met hem uit de Troas gevaren was en toen ik je afgezien van de andere decadentie tijdens de vaart verteld heb van het mooie jongetje, dat hij overreedde cynicus te zijn om ook zelf een Alkibiades te hebben en dat die wonderlijke man, die sterker dan de dood dacht te zijn, toen wij verward waren in de nacht midden op de Aegeïsche zee, toen de duisternis was neergedaald en een zeer grote golfslag opgewekt had, aan het jammeren was samen met de vrouwen.

44 Peregrinos op zijn nummer gezet door een arts.

ἀλλὰ μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς, πρὸ ἐννέα σχεδὸν που ἡμερῶν, πλείον, οἶμαι, τοῦ ἱκανοῦ ἐμφαγῶν¹ ἡμεσέν² τε τῆς νυκτὸς καὶ ἐάλω πυρετῶ³ μάλα σφοδρῶ. ταῦτα δέ μοι Ἀλέξανδρος ὁ ἰατρὸς διηγήσατο μετακληθεὶς ὡς ἐπισκοπήσειεν⁴ αὐτόν. ἔφη οὖν καταλαβεῖν αὐτὸν χαμαὶ⁵ κυλιόμενον⁶ καὶ τὸν φλογμὸν⁷ οὐ φέροντα καὶ ψυχρὸν αἰτοῦντα πάνυ ἐρωτικῶς⁸, ἑαυτὸν δὲ μὴ δοῦναι. καίτοι εἰπεῖν ἔφη πρὸς αὐτόν ὡς εἰ πάντως θανάτου δέοιτο, ἤκειν αὐτὸν ἐπὶ τὰς θύρας αὐτόματον⁹, ὥστε καλῶς ἔχειν¹⁰ ἔπεσθαι μηδὲν τοῦ πυρὸς δεόμενον· τὸν δ' αὖ φάναί, «Ἄλλ' οὐχ ὁμοίως¹¹ ἔνδοξος ὁ τρόπος¹² γένοιτ' ἂν, πᾶσιν κοινός¹³

---

¹ ἐνεσθίω	hongerig, haastig eten
² ἐμέω	braken
³ πυρετός	koorts
⁴ ἐπισκοπέω	bekijken
⁵ χαμαὶ	op de grond
⁶ κυλίω	rollen
⁷ φλογμός	gloed, hitte
⁸ ἐρωτικῶς	vervuld van begeerte
⁹ αὐτόματος	vanzelf
¹⁰ ἔχω + <i>bijw.</i>	zijn
¹¹ ὁμοίως	evenzeer
¹² τρόπος	manier van sterven
¹³ κοινός	gemeenschappelijk

44

Maar kort voor zijn dood, misschien ongeveer negen dagen eerder had hij, naar mijn idee, meer gegeten dan voldoende was en gaf hij in de nacht over en viel hij ten prooi aan zeer heftige koorts. Dat heeft mij de arts Alexandros verteld, toen die ontboden was om naar hem te kijken. Hij vertelde, dat hij hem aan getroffen had, terwijl hij op de grond rolde en de koortsgloed niet verdroeg en met zeer groot verlangen naar koud water vroeg, maar dat hij het niet gegeven had. En hij zei, dat hij hem gezegd had, dat als hij absoluut naar de dood verlangde, hij vanzelf bij de deuren van de dood zou komen, zodat het goed was die te volgen zonder enigszins vuur te vragen. Dat hij weer zei: "Maar die manier zal niet evenzo beroemd worden, omdat die voor alle mensen hetzelfde is."

109

ών.»

45

Ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. ἐγὼ δὲ οὐδ' αὐτὸς πρὸ πολλῶν ἡμερῶν εἶδον αὐτὸν ἐγκεχρισμένον¹, ὡς ἀποδακρῦσειε² τῷ δριμεῖ φαρμάκῳ. ὀρᾶς; οὐ πάνυ τοὺς ἀμβλυωποῦντας³ ὁ Αἰακὸς⁴ παραδέχεται. ὅμοιον⁵ ὡς εἶ τις ἐπὶ σταυρὸν ἀναβήσεσθαι μέλλων τὸ ἐν τῷ δακτύλῳ πρόσπταισμα⁶ θεραπεύει. τί σοι δοκεῖ ὁ Δημόκριτος⁷, εἰ ταῦτα εἶδε; κατ' ἀξίαν⁸ γελάσαι ἂν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ; καίτοι πόθεν εἶχεν ἐκεῖνος τοσοῦτον γέλωτα; σὺ δ' οὔν, ὦ φιλότης⁹, γέλα καὶ αὐτός, καὶ μάλιστα ὁπότεν τῶν ἄλλων ἀκούης θαυμαζόντων αὐτόν.

---

¹ ἐγχρίζω

insmeren

² ἀποδακρῦω

de ogen reinigen door traanmiddel

³ ἀμβλυωπέω

zwak zien

⁴ Αἰακός, *Aiakós* (met klemtoon op de laatste lettergreep), een figuur uit de Griekse mythologie. Hij geldt als de grootvader van de helden Achilles en ("Grote") Ajax, er wordt hier gezinspeeld op zijn rol als rechter in de onderwereld.

⁵ ὅμοιον (έστιν)

het is hetzelfde

⁶ πρόσπταισμα τό

stoten, beschadiging

⁷ Δημόκριτος

vul hier aan: ἂν ποιήσαι

⁸ ἀξία ἢ

waarde

⁹ φιλότης

vriendschap, beste vriend

45

Dat zei Alexandros en ik zelf heb hem ook een paar dagen eerder ingesmeerd gezien met als doel door een scherp middeltje zijn ogen door tranen te reinigen. Zie je? Aiakos laat echt niet zwak zienden toe in de onderwereld. Het is hetzelfde als iemand, die op het punt staat gekruisigd te worden, voor een beschadiging aan een nagel zorgt. Wat denk je dat Demokritos wel gedaan zou hebben, als hij dat gezien had. Zou hij om de kerel gelachen hebben, zoals die het verdiende? Hij zou niet kunnen stoppen. Jij dus, vriend, moet ook zelf lachen en vooral wanneer je van de anderen hoort hoe ze hem bewonderen.

111